

Голас Радзімы

№ 40 (1610)
4 кастрычніка 1979 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЬЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

Лес, поле, рэчка — любімыя месцы адпачынку для Гаўрылы ВАШЧАНКІ. Тут спадае гарадскі тлум, мітусня паўсядзённасці, думкі скіроўваюцца да спрадвечных праблем жыцця, і часта менавіта на ўлонні прыроды выспяваюць задумы новых твораў гэтага вядомага беларускага мастака. [Інтэрв'ю з Гаўрылам Вашчанкам Фота Я. КАЗЮЛІ. Чытайце на 7-й стар.]

**АБАРАНЯЮЧЫ ПРЫРОДУ, ЛЮДЗІ
БАГАЦЕЮЦЬ ДУХОЎНА**

[«Фарбам зямлі — прыгажэць»]

стар. 2

**НАЦЫЯНАЛІСТАМ ЗАЎСЁДЫ БЫЛІ
ЧУЖЫЯ ІНТАРЭСЫ НАРОДА**

[«Апошнія намаганні
контррэвалюцыі»]

стар. 4

**РОЗДУМ ПРАФЕСАРА Ф. ЯНКОЎ-
СКАГА ПРА ЖЫЦЦЁ І ПРА МОВУ**

[«Незабыўнае ўчарашняе,
драгое сённяшняе»]

стар. 6

ФАРБАМ ЗЯМЛІ— ПРЫГАЖЭЦЬ

У радах Беларускага добраахвотнага таварыства аховы прыроды — звыш трох мільёнаў жыхароў рэспублікі. Усюды: на прамысловых прадпрыемствах, у саўгасах, калгасах, навучальных і іншых установах, школах — дзейнічаюць яго прывічныя калектывы. Згодна са статутам, асноўныя задачы гэтага таварыства — садзейнічаць дзяржаўным і гаспадарчым органам у справе аховы, рацыянальнага выкарыстання і памнажэння прыродных рэсурсаў, прапагандаваць рашэнні ўрада і законы аб ахове прыроды, весці выхавальную работу.

Выдатнае поле дзейнасці! Тут могуць праявіць свае здольнасці, ініцыятыву і кемлівасць гаспадарчы кіраўнік і педагог, архітэктар і ўрач, рабочы і земляроб, навучэнец і пенсіянер... Вялікае імкненне нашых людзей упрыгожыць родны край, той куток, дзе яны жывуць.

Ёсць у Стаўбцоўскім раёне на Міншчыне калгас імя Леніна. Дзесяць гадоў таму назад ён выступіў з заклікам спарорнічаць за беражлівую адносінны да прыродных багаццяў. Складаючы агульнагаспадарчы план, праўленне абавязкова ўключае ў яго і мерапрыемствы па ахове прыроды. У калгасе ўсе разам вырашаюць, колькі дрэў, кустоў і кветак трэба пасадзіць вясной, як добраўпарадкаваць вадаёмы, дзе справіць нава-селле буслам і шпакам. Тут свае інспектары — каваль, шафёр, брыгадзір... Родную прыроду ў крыўду не даюць. Стварылі заказнік, дзе пад добрым наглядом чалавека водзяцца розныя звяры і птушкі.

У Рэчыцкім раёне побач жывуць артыя і нафтавікі. Агульны іх клопат — аб зямлі. Не раптам узнікла такая згода. Нафтавікі прыехалі сюды з розных куткоў краіны, не адразу прывыклі да новага месца, парадніліся з ім. Пазней іх зачаруюць і блакітны Дняпр, і яркі паркаль траў на залісных лугах. А спачатку першаасновай быцця яны лічылі нафту, толькі нафту. Бурылі, і замах на зямлю быў такі, нібы яны дзейнічалі ў неабжытым краі. Мінута паўтара дзесятка гадоў — якімі яны былі навучальнікамі! Нафтавікі навучыліся несці адказнасць перад зямлёй, перад прыродай.

Цяпер у нафтагазавыдабываючым упраўленні «Рэчыцанафта» ёсць савет па ахове прыроды. Ён кіруе п'ятнаццаціма прывічымі арганізацыямі. Вясной кожнаму нафтавіку ўручаецца друкаваная памятка прыкладна такога зместу: глянэныя вакол сябе! Там, дзе праліта нафта, — пачысці; ямы, траншэі — засып; будаўнічыя адходы, металалом — збяры; часовую зямлю дарогу па палях — забудзь... Парушаны бурэннем участкі зямель рамантуюць спецыяльныя атрады. На чале іх — аграномы-глебазнаўцы. Там, дзе яны вясной «чыруюць», летам каласіцца такое ж збожжа, як і на ўсёй ніве.

Невялікі раённы гарадок на захадзе Беларусі — Свіслач. Кідаецца ў вочы бальніца — камфартабельны корпус санаторнага тыпу. А вакол сад-кветнік, такі прыгожы, што хочацца адразу ж дэдацца, хто зрубіў такое дзіва. Чараўнік,

аказваецца, галоўны ўрач, ён жа важак аматараў прыроды — медыкаў, Мікалай Турко. Усё ў гэтым садзе ўладкавана па законах эстэтыкі. Мноства руж, паўднёвыя дрэвы і кусты. Але часцей паўтараецца кампазіцыя з трох бярозак — любімага дрэва нашых шырот. У нейкі даўні час свайго жыцця вырашыў Турко: буду зямлю ўпрыгожваць! І ажыццявіў сваё права, якое ў яго разуменні раўназначна абавязку. Людзі цэняць яго працу-подзвіг.

Падобны сад, зноў жа па свайму праекту, стварыў галоўурач і для адной з сельскіх бальніц. Ёсць у яго яшчэ адно захапленне: будаваць дэкаратыўныя басейны. Гэты яго занятка аказаўся заразлівым для землякоў. Усюды ў вёсках раёна сталі рабіць сажалкі-купальні. Затым — буйныя штучныя вадаёмы. Малаводны дагэтуль раён цяпер ажыццяўляе план перамяшчэння вады ў вялікіх маштабах. Гэта спрыяе ахове прыроднага рэжыму Беларускай пушчы, што непадалёку адсюль.

Усё карыснае з мясцовага вопыту збірае, робіць вывады і прапагандуе рэспубліканскі савет Беларускага таварыства аховы прыроды.

Папулярныя ў нашай рэспубліцы народныя універсітэты аховы прыроды. Мінскае гарадское аддзяленне Таварыства арганізавала клубы аматараў прыроды з факультэтамі садводства, кветаводства і пчалаводства. У асобнай школе атрымліваюць навыкі вядзення дачнай гаспадаркі больш тысячы трактаразаводцаў. На буйных прадпрыемствах сталіцы рэгулярна праводзіцца Дзень аховы прыроды. У Мінску часта наладжваюцца традыцыйныя выстаўкі кветак, пеўчых птушак, акварыумных рыб, выстаўкі «Прырода і фантазія».

З удзелам Беларускага таварыства аховы прыроды ствараюцца новыя запаведнікі і заказнікі, праводзяцца навукова-тэхнічныя канферэнцыі, выдаюцца кнігі па экалогіі. Таварыства аматараў прыроды — арганізатар і арбітр шэрагу рэспубліканскіх конкурсаў: па азеляненню гарадоў і пасёлкаў, на лепшы аматарскі фільм аб родным краі і іншых. Пры рэспубліканскім, абласных і раённых саветах Таварыства дзейнічаюць галіновыя секцыі. Так, секцыя аховы глебы Гродзенскай абласной арганізацыі часта праводзіць праверкі па ахове зямлі ад эрозіі. А секцыя аховы фауны Віцебскай абласной арганізацыі, аб'явіўшы конкурс пад дэвізамі «Сокал» і «Арол», дапамагла выявіць шмат гняздоўяў рэдкіх і знікаючых птушак.

У раённых аддзяленнях Таварыства ўсю практычную работу выконвае адзін чалавек. А ўзначальваюць гэтыя арганізацыі на грамадскіх пачатках кіруючыя работнікі раёна. Гэта надае арганізацыям аматараў прыроды вялікі аўтарытэт, дапамагае ў вырашэнні важных пытанняў.

Як багатую спадчыну перададзім мы сваім дзецім усе фарбы роднага краю. Ці гатовы яны стаць гаспадарамі ўсяго гэтага? Ці змогуць ацаніць,

зберагчы і памножыць такую спадчыну? Гатовы. Змогуць. Аб гэтым таксама клапаціцца Таварыства аховы прыроды і яго метадычныя саветы па рабоце з юнацтвам.

Цяпер у рэспубліцы дзейнічае каля 800 школьных лясытцаў. Пад нагляд дзяцей аддана 200 тысяч гектараў лесу. У гэтай зялёнай лабараторыі юныя па-сапраўднаму асвойваюць прафесію лесавода: саджаюць лес і даглядаюць яго, берагуць ад пажараў, збіраюць насенне дрэў і кустоў, левыя травы, рассяляюць мурашоў. Паўсюдна школьнікі ўдзельнічаюць у атрадах «зялёных» і «блакітных» патруляў. Гэта не проста гульня. Давяршышы ахову зялёных насаджэнняў і рыбных запасаў школьнікам, Таварыства правільна разлічыла: наша юная змена праз такія ўрокі атрымае неабходную актыўнасць, пільнасць і дабрату, навучыцца ўмела гаспадарыць у прыродзе.

На прышкольных участках вучні праводзяць доследы па заданню вучоных. Тут ім адкрываюцца прыгажосць і рэзервы зямлі. Дзеці саджаюць сады і дэндраары, ствараюць свае музеі прыроды, многія з'яўляюцца карэспандэнтамі-фенолагамі Геаграфічнага таварыства СССР. На падставе такіх вась дзіцячых захапленняў некаторыя школы набылі новую спецыялізацыю. Напрыклад, Камянюцкая школа Камянецкага раёна дае сваім выхаванцам навыкі экскурсавода па музею Беларускай пушчы. А Ільгоўская школа Рагачоўскага раёна ўсіх дзяўчынак вучыць кветаводству. Няхай не кожная выбярэ гэтую прафесію, але майстэрства кветавода заўсёды спатрэбіцца. Усё гэта далучае дзяцей да маштабных, дзяржаўных задач. Паспехі юных натуралістаў дэманструюцца на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР.

Дзяржаўныя меры па ахове прыроды мы падмацоўваем грамадскай ініцыятывай. Як на свята выходзяць людзі на пасадку лясоў і паркаў. Па традыцыі высаджваюць алеі ў памяць загінуўшых герояў і дрэўцы ў гонар нованароджаных грамадзян. «Модай» становяцца сады і кветнікі каля дамоў, усё больш блакітных люстэркаў — штучных вадаёмаў у вёсках і гарадах... Гэта рукатворная краса зямная ўзбагачае скарбонку прыроды, яна — наш дабрабыт, радасць і здароўе.

Калісьці наш край славіўся балотамі. Людзі захацелі змяніць прыроду. Гэта патрабавала ад іх мудрага ўмення, спецыяльных ведаў, калектыўнай думкі. І запасу дабраты. Пракладаючы дарогі на былой дрыгве, указваючы рэкам новыя рэчышчы, высаджваючы сады — упрыгожваючы і абнаўляючы родную зямлю, жыхары Беларусі змяняліся самі: іншая, прыгажэйшая стала іх духоўная сутнасць, звычайнымі — узаемаадносінны з прыродай. Толькі ахоўваючы прыроду, можна быць адказным, прадбачлівым гаспадаром.

Ляліна ШУМАН.

Наваполацкаму політэхнічнаму інстытуту нядаўна споўнілася дзесяць гадоў. За гэты час тут падрыхтавана звыш пяці тысяч спецыялістаў. Цяпер у інстытуце чатыры факультэты: будаўнічы, санітарна-тэхнічны, машынабудаўнічы і тэхналагічны. НА ЗДЫМКУ: на занятках у лабараторыі будаўнічых матэрыялаў санітарна-тэхнічнага факультэта студэнты В. ШАРШНЁВА і А. БАЛТРУКОУ.

ПРАМЕТЭІ ЖЫВУЦЬ У ГОМЕЛІ

Запалка, якую вынайшлі ў пачатку мінулага стагоддзя, і цяпер верна служыць чалавеку. Сто гадоў забяспечвае людзей гэтым «дарам Праметэя» Гомельскі фанерна-запалкавы камбінат.

У верасні 1879 года ў Навабеліцы, тагачасным прыгарадзе Гомеля, пачала дзейнічаць невялікая прыватная фабрыка «Везувій».

Цяпер тут — буйное прадпрыемства з сучаснай высокаахаванай вытворчасцю. Яго прадукцыя — не толькі запалкі, але і фанера, мэбля, іншыя тавары народнага спажывання. Задачы тэхнічнага прагрэсу найбольш паспяхова пачалі вырашацца пасля стварэння вытворчага аб'яднання «Гомельдрэў», у склад якога ўвайшоў і фанерна-запалкавы камбінат. Нядаўна тут ажыццёўлена комплексная рэканструкцыя асноўных цэхаў. Яны аснашчаны найвышым высокапрадукцыйным абсталяваннем. Выпуск важнейшых відаў вырабаў пераведзен на прагрэсіўную тэхналогію. Дзякуючы гэтаму значна палепшыліся ўмовы працы, вырасла прадукцыйнасць.

Гордасць камбіната — шматлікія рабочыя дынастыі: Барашкіных, Ягуткіных, Гудавых. Працоўны стаж чатырох пакаленняў Ягуткіных, напрыклад, склаў бы 275 гадоў.

На прадпрыемстве паспяхова вырашаюцца задачы сацыяльнага развіцця. Планамерна паліпшаюцца ўмовы працы і быту калектыву. Новыя добраўпарадкаваныя кватэры атрымліваюць штогод дзесяткі сем'яў. Пабудаваны два маладзёжныя інтэрнаты на 360 месц, два дзіцячыя сады. Створаны добрыя ўмовы для адпачынку і заняткаў спортам. Заўсёды шматлюдна ў Палацы культуры, дзе працуюць самадзейныя гурты і студыі, у Палацы спорту і плавальным басейне. Свой адпачынак рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі і служачыя разам з сем'ямі праводзяць у доме адпачынку, размешчаным на маляўнічым беразе ляснага возера.

І. ХАЗЕЕУ.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

«ПАУНОЧНАЕ ЗЗЯННЕ» —

У ПРЫНЯМОННІ

У раённыя цэнтры Масты і Дзятлава прыйшоў прыродны газ ад месцанараджэння «Паўночнае ззянне» ў Цюменскай вобласці.

Заканчваецца пракладка «блакітнай трасы» ў Зэльву. Да канца гэтага года ў Гродзенскай вобласці прыродны газ атрымаюць восем раёнаў.

Шырокі размах набыло таксама забеспячэнне насельніцтва звадкаваным газам у балонах. Ужо газіфікавана 134,5 тысячы, гэта значыць 51 працэнт дамоў сельскіх жыхароў.

КОМПЛЕКСЫ ПАЛЕССЯ

У буйныя фабрыкі малака і мяса ператвараюцца саўгасы, створаныя на абноўленых землях Палесся.

Вялікія асушаныя масівы, на якіх раскінуліся культурныя і арашаемыя пашы, служаць сёння надзейнай базай для пераводу кормавытворчасці на сучасную тэхнічную аснову, дазваляюць паскоранымі тэмпамі развіваць мясную жывёлагадоўлю.

Цяпер тут узводзіцца сетка міжгаспадарчых заводаў і цэхаў па выпуску гранул і брыкетаў, якія павышаюць прыбаўленне ў вазе жывёлы ў параў-

нанні са звычайнымі рацыёнамі амаль у тры разы.

Звыш 60 мадэлей мужчынскіх, жаночых, дзіцячых пальчаткаў і рукавіц падрыхтаваў да асенне-зімовага сезону калектыў Гродзенскай фабрыкі пальчаткавых вырабаў. Шырока выкарыстаны натуральныя і штучныя матэрыялы розных расфарбовак.

НА ЗДЫМКУ: мадэльер фабрыкі Людміла БАРКОУСКАЯ (справа) і пашыўшыца пальчаткаў эксперыментальнага ўчастка Ева БАГДЗЕВІЧ.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

МЕЛЯРАТАРЫ ПАЛЯПШАЮЦЬ ЯКАСЦЬ

«Добра» і «выдатна»! Толькі з такімі адзнакамі здаюць у дэспяткацыю аб'екты меліяратары Маладзечанскай перасоўнай механізацыянальнай калоны № 32. Гэтак саадзейнічае комплексная сістэма кіравання якасцю. Усе пытанні, звязаныя з яе ўкараненнем, вырашае створаны тут савет. Ён склаў план арганізацыйна-тэхнічных мерапрыемстваў, які паспяхова ажыццяўляецца. Праводзіцца вучоба інжынераў, тэхнікаў і брыгадзіраў. Для ўзмацнення кантролю за якасцю створаны тэхнічная інспекцыя, геадэзічная служба і лабараторны пост.

Усё гэта спалучаецца з удасканалваннем тэхналогіі, арганізацыі працы. Новыя механізмы і прагрэсіўныя метады пачалі выкарыстоўвацца на пракладцы трас каналаў і калектараў, будаўніцтве дрэнажу. Высокаэфектыўным аказаўся пераход брыгад на гаспадарчы разлік.

Цяпер калектыў калоны пачаў укараненне другой чаргі комплекснай сістэмы кіравання якасцю на падставе ўнутраных стандартаў. Гэта дазволіць узяць вытворчасць на яшчэ больш высокі тэхнічны ўзровень.

3 УСІХ свойскіх жывёл найбольш люблю сабак і коней. І за іх моцную дружбу з чалавекам, і за іх верную службу яму, і за розум.

— Сіўка-бурка, вешчая кавурка! Стань перада мной, як ліст таварнай травы!

І ўстаюць перад вачыма то светлыя, то крыху сумныя, а ўвогуле дарагія сэрцу гзідкі.

Вясна. Май. Мне пяць гадоў. Мы яшчэ аднаасобнікі. У дварышчы шчыпле маладую траву наша сіўка-бурка. Я стаю пад старой вішняй і, закінуўшы галаву, узіраюся ў вершаліну. Вунь там, аж на тым вунь суку, ліпіць кавалачак цёмна-янтарнай, духмянай вішнёвай смалы. Трэба дастаць. Міг — і парэзаныя ногі перабіраюць сукі, рука цягнецца да клейкага камячка і раптам... Кульнуўся блакітны парасон неба, зашумела-зашапацела ліства, і я потырчу паляцею на зямлю. Глухі ўдар спіной і — цемра. Колькі цягнулася гэта цемра — не ведаю. Толькі калі ачнуўся, пачуў, як нешта цёплае і вільготнае гладзіць твар. Расплюшчыў вочы, а нада мной — галава нашай кабылы, яе мяккая пыса, вялікія добрыя вочы...

Ужо пазней, калі вучыўся араць, пачуў аднойчы такія словы: «Конь і корміць, конь і поіць, конь падмогу падае».

Сіўка-бурка, вешчая кавурка...
У Прудку, на ўскраіне Гомеля, вырошчваюць не Сівак і Каштанак, не вешчых кавурак, а пародзістых рысакоў.

Некалькі радкоў з гісторыі Гомельскага коннага завода.

Канчалася грамадзянская вайна. Чырвоная Армія грамліла Урангеля. На поўдні Беларусі ў лазарэтах і шпітальных знаходзілася на лячэнні шмат кавалерыстаў. Іх коні прастойвалі. Вось тады, па ініцыятыве легендарнага палкаводца Сямёна Будзённага і быў створаны ў ваколіцах Гомеля конны завод. Першым дырэктарам яго, ці, як тады казалі, упраўляючым, быў таварыш Будзённага — Аляксандр Івановіч.

Напачатку на заводзе гадавалі толькі верхавых коней. Потым з'явілася так званая змешаная пародная група — верхавых і рысакоў.

У шасцідзясятых гадах дырэктарам завода стаў Івановіч-малодшы — Уладзімір. Заблганучы наперад, скажу, што цяпер разам з бацькам на пасадзе старшага заатэхніка-селекцыянера працуе трэці з дынастыі Івановіч-каняводаў — Саша. Аляксандрам яго назвалі ў гонар дзеда.

У апошнія дзесяцігоддзі завод трымаецца аднаго напрамку: разводзіць пароду рускіх рысакоў, якія выкарыстоўваюцца для паляпшэння масавага каняводства, для спорту, ідуць на экспарт. Справа пастаўлена на навуковую аснову.

Кожны год гомельскі завод адпраўляе сваіх коней на іпадромы Масквы і Кіева, Адэсы і Харкава, Таліна і Тбілісі... І кожны год беларускія гадаванцы выйграюць там традыцыйныя прызы. Многія гомельскія рысакі рускай пароды паказалі высокі клас. Умоўную дыстанцыю 1 600 метраў, напрыклад, Ліра прайшла

жарабцамі-вытворнікамі. Потым паехалі на выган. Малаўнічае гэта было відовішча! Широкая, амаль роўная прастора выгану. Пад ласкавым ветрам коцяцца, набягаюць адна на другую зялёныя хвалі. Неба высокае, з бялёсымі кучаравымі хмаркамі. Пялюць жаваранкі. І раптам з-за невялічкага пагорка выходзіць на зялёнае раздолле табун грывастых, прыгожых кабыліц з імклівымі, гарэзлівымі жарабяткамі. Нейкай быліннай вольнасцю веяла ад гэтага малюнка.

Як ні прыглядваўся, а не ўбачыў ніводнага таўра.

ЭХ, КОНІ, КОНІ!

за 2.04 минуты, Лівер — за 2.09,3, Ангар, Лагуна і Такелаж — за 2.07 минуты.

Прыз — гэта, бадай, найвялікшая радасць, урэшце — узнагарода, прызнанне кожнага канявода. Да таго ж прыз прыносіць добрую славу і матэрыяльную выгаду ўсяму заводу. Дзесяткі ганаровых граматаў, пахвальных лістоў, вымпелаў, некалькі пераходных і памятных Чырвоных сцягоў захоўваюцца ў кабінёце дырэктара. За кожнай гэтай узнагародай — вялікая праца заатэхнікаў, ветэрынараў, конюхаў, наезнікаў. Людзей, якія не так сабе, не выпадкова, а па вялікай любві да коней трапілі на завод і знайшлі тут сваё прызнанне. Гэта Мікалай Хілюта, Пётр Марусін, Пётр Паныш, Ульяна Янчанка, Люба Сінічэнка і іншыя. З маладых каняводаў славіцца галоўны заатэхнік Міраслаў Пляга. Ён, дарэчы, і паказваў мне завод. Сёння гэта даволі буйная гаспадарка. Адных толькі коней налічваецца 375. Ёсць і іншая жывёнасць.

У вёсцы Шарсцін, дзе знаходзіцца асноўныя стайні, мы доўга любаваліся

— А мы не таўруем, — сказаў Міраслаў Пляга. — Навошта псаваць экстрэмер каня?

— Ну, а як вы пазнаеце, дзе каторы? — А па знешніх прыкметах. Вось пакажыце мне на любую кабылу, і я назаву не толькі яе мянушку, але і ўсе племянныя звесткі.

— Вы распазнаеце, а як іншыя каняводцы?

— А гэтак і іншыя. Дарэчы, пра мянушкі. Пасведчанне каня выглядае куды больш мудрагелістым, чым нашы метрыкі. Гэта цэлая радаслоўная. У чалавека ёсць і прозвішча, і імя, і імя па бацьку, а ў каня ўсе гэтыя даныя павінны ўмясціцца ў адным слове — мянушцы. І выбіраюць яе доўга. Бывае, не адзін дзень галаву ламаюць. Бо трэба выбраць такую мянушку, каб пачыналася яна з першай літары мянушкі маці. А ў другім складзе абавязкова павінна быць літара бацькі. Ну, напрыклад, Эмігрант: маці Эвалюцыя, бацька Мох.

Сёлетні маладняк па ініцыятыве Міраслава Пляга.

лава Плягі назвалі толькі беларускімі мянушкамі: Глеба, Гатунак, Бліскавіца, Гамонка і таму падобнае.

У табуне жарабаты ходзяць 6—8 месяцаў. Потым іх адлучаюць ад матак. Канцаецца бесклапотнае жыццё. Настае пара нялёгкай вучобы. Жарабят прывучаюць да рук, чысцяць. Потым надзяваюць аброць і робяць выезд, ці, дакладней, заездку. Маладыя рысакі бягуць па крузе на кардзе — доўгім вузкім рамяні. Паступова карду замяняюць на лейцы і надзяваюць вупраж. Трэнер уважліва сочыць, як жарабё трымае цуглі, як папраўляе, пацягвае рамяні. Потым, часцей за ўсё гэта бывае зімой, маладняк пачынаюць запрагаць у лёгкія саначкі. Коні хрыпіць, косіцца, кідаецца ўбакі, а яго пагладжваюць, супакойваюць. І якіх толькі ласкавых слоў тут не пачуеш! І міленькі, і харошанькі, і разумнічак... Калі зараз жарабё моцна спалохаць або незаслужана пакараць, чэмпіён з яго не вырасць. Як важна і тое, каб не даваць яму вялікай волі, не даць адчуць сваёй перамогі над чалавекам. Не выпадкова, што конюхамі, па магчымасці, бяруць жанчын. У іх мякчэйшае сэрца, у іх больш ласкі і пшчоты.

На заводзе я сустракаўся з конюхамі Ганнай Кавалёвай, Еўдакіяй Саўчанка, Антанінай Зубаравай. Размаўляў з імі, назіраў іх работу і думаў, што гэтыя жанчыны, мабыць, так не абыходзяцца са сваімі каровамі-карміцелькамі, як з гарэзлівымі, часам капрызнымі жарабяткамі.

Пшчота і ласка пакараюць нават драпежных тыграў.

...Прыязджаючы ў родную вёску, часам успомніш, як некалі вадзілі коней на начлег. Прыгадаюцца і яркі гарачы касцёр сярод цёмнага роснага выгану, пах печанай бульбы, жарты і песні начлежнікаў. Цяпер на сяле коней стала намнога менш, на змену ім прыйшлі машыны.

Не стала каня-воіна, каня-транспартніка, хімія можа выціснуць каня-донара. А ці можа так стацца, што коні зусім адыдуць? У адказ на гэта я хачу прывесці словы выдатнага майстра-наезніка савецкага коннага спорту Барыса Алмазава: «Не! Не адыдуць! Не могуць адысці Коні — частка нашай духоўнай культуры. Коні — частка душы чалавечай. Без коней немагчыма ўявіць ні мастацтва, ні гісторыі».

Артур ЦЯЖКІ.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

У Беларусі, дзе жыве лагадоўля дае тры чвэрці ўсёй прадукцыі сельскай гаспадаркі, узяты курс на інтэнсіўнае развіццё кармавой індустрыі. У рэспубліцы на абноўленых землях ужо дзейнічае каля пяцідзясяці кармавых заводаў, звыш тысячы цэхаў па вытворчасці вітаміннай мукі, гранул і брыкету.

ПРАПАНАВАЛІ НАВАТАРЫ

Прадпрыемствам — спажывуцам прадукцыі Мінскага завода шасцерань не даводзіцца цяпер дадаткова апрацоўваць дэталі, якія яны атрымліваюць як цаўфабрыкаты. Украанёна завод у Мінску тэхналогія дазволіла максімальна наблізіць памеры зубчастых колаў да патрабаваных. За кошт гэтага рэзка знізіўся расход металу.

Пазбегнуць непрадукцыйных страт дапамаглі наватары кавальска-прэсавага цэха. Яны замянілі штампуюку гарачай раскаткай паковак, мадэрнізавалі серыйнае абсталяванне. З сэканомленага металу вырабляюцца звышпланавыя дэталі для аўтамабіляў і трактароў. Прадпрыемствы-сумежнікі таксама атрымалі немалыя выгоды ад выкарыстання вырабаў з павышанай заводскай гадоўнасцю.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

НАД ЗАВОДАМ — ЧЫСТАЕ ПАВЕТРА

Студэнты і выкладчыкі Беларускага політэхнічнага інстытута распрацавалі эфектыўную сістэму ачысткі газавых выкідаў ліцейнай вытворчасці.

У створаным імі фільтры дым трапляе пад штучны дождж, а затым накіроўваецца да фарсунак, якія выпальваюць з яго ўсе ядавітыя газы. Ачыстка настолькі добрая, што з боку здаецца: труба над ліцейным цэхам бяздзейнічае. І толькі прыгледзеўшыся, можна заўважыць, як вагаецца над ёй паветра.

Прапанаваны ў інстытуде спосаб ачысткі ў некалькі разоў больш эфектыўны, чым існуючыя сістэмы.

Акрамя аўтазавода навінка ўкаранёна на мінскіх станкабудаўнічых заводах імя С. Кірава і Кастрычніцкай рэвалюцыі, Маскоўскім машынабудаўнічым заводзе доследных канструкцый і на іншых прадпрыемствах.

НОВАЯ СТАНЦЫЯ

У Мінску пачалося будаўніцтва новай станцыі метро. Яна звязва плошчу У. І. Леніна з чыгуначным вакзалам і стане перасадчым пунктам на другую лінію «падземкі». Гэта пятая станцыя метро ў горадзе. Праходчыкі падземных трас маюць намер пусціць першы поезд на год раней тэрміну.

Звыш васьмісот тон гародніны адправілі ў гандлёвую сетку беларускай сталіцы працаўнікі саўгаса «Рассвет» Мінскага раёна. Памідоры і гуркі, капуста і кабачкі, буракі, морква, радыс і іншыя культуры вырошчваюцца тут на плошчы 270 гектараў.

Добры ўраджай антонаўкі, беларускай малінаўкі, іншых яблык вырашаны ў гэтым годзе ў садзе доследнай гаспадаркі «Русінавічы» Мінскага раёна, якая займае амаль стогектарную плошчу. У гандлёвую сетку і прадпрыемствам харчовай прамысловасці адсюль будзе адпраўлена 800 тон яблык.

НА ЗДЫМКУ: збор яблык у гаспадарцы «Русінавічы»; ў саўгасе «Рассвет» рыхтуюць да адпраўкі памідоры; добра ўрадыла ў саўгасе капуста; задавалены тут і ўраджам кабачкоў.

Фота П. НАВАТАРАВА.

Рэдакцыя пачынае друкаваць артыкул кандыдата гістарычных навук Мікалая Сташкевіча. Імя аўтара добра вядома нашым чытачам. М. Сташкевіч часта выступае на старонках «Голасу Радзімы», яго працы выходзяць асобнымі брашурамі, сёлета ў перакладзе на англійскую мову выдадзена яго кніга «Кастрычніцкая рэвалюцыя ў Беларусі». Праблемы, якія ўзнімае гісторык у сваіх працах, — гэта станаўленне Саветскай улады ў Беларусі, адносіны да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі розных класаў і сацыяльных груп. Вучоны аб'ектыўна і бесстаронна паказвае ролю беларускіх буржуазных нацыяналістаў, якія гатовы былі ісці на саюз з самім чортам, каб толькі перашкодзіць рэвалюцыйнаму працэсу абнаўлення, не дапусціць стварэння Беларускай дзяржавы на сацыялістычнай аснове.

У сілу класовай абмежаванасці яны не маглі зразумець інтарэсаў свайго народа, не маглі стаць яго лідэрамі, хоць з вялікай амбіцыяй і

прэтэндавалі на гэтую ролю. Запаветнай іх марай была [нацыяналісты не зраліся яе і цяпер] Беларускай народнай рэспубліка [БНР] — буржуазнае дзяржаўнае ўтварэнне.

З гэтай ідэяй нацыяналісты насіліся ў 1918 годзе, калі аб'явілі БНР і дамагаліся яе благаслаўлення ў германскіх акупантаў. Пацярпеўшы поўны правад у грамадзянскай вайне, яны гатовы былі падыграваць інтрыгам польскай і літоўскай буржуазіі, каб толькі [зноў жа] атрымаць яснавельможны дазвол на стварэнне антысаветскай аўтаномнай Беларускай народнай рэспублікі. Але гісторыя распарадзілася павойму.

Аўтар, які сабраў цікавы матэрыял і ў многім невядомыя дагэтуль факты, пераканаўча паказвае, чаму контррэвалюцыйныя планы беларускіх буржуазных нацыяналістаў лопаліся, як мыльныя бурбалкі, чаму Саветская ўлада ў Беларусі аказалася непераможнай.

АПОШНЯЯ НАМАГАННЯ КАНТРАРЭВАЛЮЦЫІ

ЯК БЕЛАРУСКІЯ НАЦЫЯНАЛІСТЫ ХАЦЕЛІ СТВАРЫЦЬ «НЕЗАЛЕЖНУЮ» БНР

У ходзе грамадзянскай вайны рабочыя і сяляне пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі атрымалі перамогу над унутранай і знешняй контррэвалюцыяй. Восенню 1920 года антысаветская сіла пацярпелі сакрушальнае паражэнне і ў Беларусі. У гэтых умовах лідэры беларускіх нацыяналістычных партый вымушаны былі перанесці сваю дзейнасць за межы БССР. Частка іх асела ў Заходняй Беларусі, якая па ўмовах Рыжскага мірнага дагавору адышла да буржуазна-памешчыцкай Польшчы. Тут яны згуртаваліся вакол Беларускай Рады Віленшчыны і Гродзеншчыны. У 1921 годзе яна была рэарганізавана ў Беларускае нацыянальнае камітэт (БНК), які разгарнуў актыўную дзейнасць у Вільні. У склад гэтага камітэта ўваходзілі прадстаўнікі партыі беларускіх сацыял-дэмакратаў (БПС-Д), беларускіх хрысціянскіх дэмакратаў (БХД), беларускіх сацыялістаў-рэвалюцыянераў (БПС-Р). У БНК былі прадстаўлены таксама розныя культурна-асветніцкія ўстановы. Кіраўніцтва камітэтам узначальвалі Б. Тарашкевіч, І. Краскоўскі, І. Кахановіч, А. Смоліч, У. Самойла, А. Карабач і інш. Б. Тарашкевіч потым пісаў, што БНК «быў, хутчэй, самазваным сходам беларускіх дробнабуржуазных дзеячаў, і ў ім верхаводзіў Антон Луцкевіч» (ЦДАКР БССР, ф. 250, воп. 7, с. 27, л. 47).

Беларускі нацыянальны камітэт выказваў інтарэсы вярхушкі паланіфікацыйнай пільні Беларускай нацыяналістычнай эміграцыі. Яе прадстаўнікі былі звязаны з польскімі масонскімі ложамі.

Польскае масонства адрэдазілася ў 1909—1910 гг. Тады ўзнікла глыбока-заканспіраваная і прызнаная «Вялікім Усходам» Францыі ложа «Вызваленне», або, як яе інакш называлі, «Ложа Натансона». «Браты-муляры» гэтай ложи ставілі задачу адрэдазіраць Польшчы, аднак зусім не пад слаўным лозунгам «свабоды, роўнасці і брацтва», які звычайна афіцыйна рэгулюецца масонамі, а ў духу тыповага буржуазнага ладу з сацыяльным і нацыянальным нераўнапраўем людзей. Масоны «Вызвалення», як пазней і іншых польскіх лож, планавалі захоп беларускіх і ўкраінскіх зямель і паланізацыю іх насельніцтва. (L. Chajin. Wolność w II Rzeczypospolitej. Warszawa, 1975, s. 129—130). Зусім натуральна, што беларускія нацыяналісты, якія змагаліся за такі самы буржуазны лад і дзеля яго гатовы былі прадаць жыццёвыя інтарэсы народа, знайшлі поўнае ўзаемаразуменне ў сваіх польскіх «братоў».

Пасля грамадзянскай вайны ў варшаўскай ложы «Праўда», членам якой з'яўляўся Б. Тарашкевіч, абмяркоўвалася «бела-

рускае пытанне». Многія «браты» былі прыхільнікамі Ю. Пілсудскага і падзялялі яго «федэралістычную канцэпцыю», гэта значыць дамагаліся захопу Беларусі, Украіны і Літвы, прыкрытага фігавым лістам «аўтаноміі». Члены ложи былі адзіныя і ў тым, што Польшча павінна стаць бар'ерам супраць пранікнення ідэй бальшавізму ў Еўропу.

Неўзабаве высветлілася, што пілсудчыкі не збіраліся задавальняць жаданні нацыяналістаў — прадаставіць аўтаномію беларусам у складзе Польшчы. Гэта выклікала рэсчараванне асобных членаў БНК. Відаць, з гэтай прычыны Б. Тарашкевіч у 1921 годзе вымушаны быў пакінуць ложу «Праўда» і перайсці ў віленскую ложу «Траўгут». Апошняя была сімвалічнай ложай, вакол якой групаваліся масоны вышэйшых ступеняў.

У ложу «Траўгут» уваходзілі прадстаўнікі розных палітычных плыняў. У ёй абмяркоўваліся «дзяржаўныя справы», адносна да якіх яшчэ не было цвёрда існуючых поглядаў; многа ўвагі ўдзялялася пытанням, якія закраналі «ўсходнія крэсы» буржуазна-памешчыцкай Польшчы. Яшчэ не пазбаўлены ілюзіяй, Б. Тарашкевіч цераз членаў гэтай ложи спрабаваў аказаць уплыў на палітыку кіруючых колаў Польшчы ў «беларускім пытанні». Аднак і тут ён не дасягнуў поспеху, таму што польскія правячыя колы не падтрымлівалі «нацыянальную праграму БНК. Паланіфікацыйная пільня нацыяналістычнай эміграцыі яны выкарыстоўвалі для процідзеяння беларускім эсэрам, якія арыентаваліся на буржуазную Літву.

Найбольш актыўна палітычныя цэнтры Беларускай нацыяналістычнай эміграцыі дзейнічалі ў Літве. У Коўна знаходзіўся «ўрад» БНР на чале з В. Ластоўскім, а з лютага 1921 года сюды перабралася кіраўніцтва партыі беларускіх эсэраў. У Коўна функцыянаваў і камітэт замежнай групы БПС-Р, а некалькі пазней былі створаны Бюро ЦК БПС-Р. Асобныя нацыяналістычныя арганізацыі існавалі ў той час таксама ў Латвіі, Германіі і Чэхаславакіі.

У эміграцыі нацыяналісты не мелі адзінага кіруючага палітычнага цэнтру. «Урад» В. Ластоўскага, на які яшчэ ў кастрычніку 1920 года нарада нацыяналістычных партыі і арганізацый усклала гэтыя функцыі, не справіўся з пастаўленай задачай. Ён апынуўся ў палітычнай ізаляцыі, не меў нават сродкаў да існавання.

У кастрычніку 1920 года «бунтаўнічая дывізія» польскага генерала Жалігоўскага захапіла спрадвечныя літоўскія землі — Вільня і заходнія паветы Віленскай губерні. Літоўская тарыба не магла змірыцца з тэрытарыяльнымі стратамі. Яна апелявала да Лігі На-

цый і прасіла дапамагчы вярнуць незаконна захопленыя тэрыторыі. Літоўская буржуазія прэтэндавала таксама і на значную частку Беларусі. У гэтых пытаннях тарыбу падтрымаў «ўрад» БНР. Ён разлічваў зацвердзіць тут сваю палітычную гегемонію і дабіцца культурна-нацыянальнай аўтаноміі ў рамках буржуазнай Літоўскай дзяржавы.

11 лістапада 1920 года паміж «ўрадам» БНР і буржуазнай Літвой быў заключаны дагавор аб супрацоўніцтве. У шостым параграфі дагавора ўказвалася: «Пытанні, якія датычаць узаемаадносін паміж беларускай і літоўскай дзяржавамі, павінны быць вырашаны на падставе заключэння пагаднення паміж ўрадамі абедзвюх дзяржаў. Границы паміж імі павінны быць урэгуляваны мірным шляхам пасля склікання паўнамоцнага сходу прадстаўнікоў Беларускай Народнай Рэспублікі. Да гэтага часу мясцовасцям з пераважаннем беларускага насельніцтва, якія ўваходзяць у склад Літоўскай Рэспублікі, павінна быць прадастаўлена права культурна-нацыянальнай аўтаноміі». (ЦДА Літ. ССР, ф. 551, воп. 17, с. 406, лл. 114-116).

28 кастрычніка 1920 года Ліга Нацый вынесла рашэнне правесці на тэрыторыі Віленшчыны і Гродзеншчыны плебісцыт. Спачатку польскі ўрад не згаджаўся, але 7 студзеня 1921 года даў згоду на яго правядзенне. Урад Літвы ўскладаў вялікі надзеі ў рэалізацыі сваіх планаў на беларускіх нацыяналістаў. Ён згадзіўся фінансаваць правакацыйныя дзеянні нацыяналістаў на тэрыторыі Віленшчыны і Гродзеншчыны. З гэтай мэтай «ўрад» БНР была выдана пазыка ў размеры аднаго мільёна аўксінгаў. Атрымаўшы грошы, кучка Ластоўскага разгарнула актыўную прапаганду лозунгу «незалежнай сялянскай Беларусі». На старонках нацыяналістычных газет рэзка асуджалася нацыянальная палітыка Саветскай улады, шырока прапагандаваўся тэзіс аб нібыта «таталітарным» рэжыме бальшавікоў, аб падаўленні нацыянальнага духу беларускага народа, распаўсюджваліся іншыя паклёпніцкія выдумкі.

Праводзячы шырокую антысаветскую кампанію, «ўрад» БНР рыхтаваўся і да ўзброенай барацьбы супраць Саветскай улады. Пры гэтым вялікі надзеі ў ажыццяўленні сваіх планаў ён ускладаў на дапамогу імперыялістаў Захаду.

[Працяг будзе.]

Мікалай СТАШКЕВІЧ.

«Голас Радзімы»

№ 40 [1610], 1979 г.

ФРАНЦУЗСКІЕ ЛИЦЕНСТЫ

О МИНСКЕ И МИНЧАНАХ

МЫ УВЕЗЕМ ДРУЖБУ

Как лучше всего изучить язык?

Конечно же, говорить на нем!

В этом твердо убеждены приезжавшие в Минск пятьдесят учеников французских лицеев.

Завуч двадцатой минской школы, где ребята проходили стажировку по русскому языку, Галина Крель, рассказала, что в их школу молодые французы приезжают уже четвертый год. Кроме двадцатой школы, гостей из Франции принимает в Минске еще одна, семьдесят девятая школа.

— Галина Аркадьевна, а что дают ребятам такие встречи?

— Очень много. В первую очередь это великолепная практика для изучающих язык. Французские лиценсты очень много узнают о нашей стране, о русской литературе, о советских детях, ведь ребята имеют возможность каждый день разговаривать друг с другом, и знаете, они совершенно свободно обходятся без переводчика. Некоторые из наших гостей уже второй раз в Минске. И мне кажется, что все они уедут отсюда большими друзьями нашей страны.

А пока... Учеба есть учеба! Каждый день ребята из Франции приходили в школу, садились за парты и начинали уроки. Предметы, которые они изучали, были самыми интересными. Русский язык и... пение. «Мы увезем из Советского Союза новые песни, — старательно выговаривает на русском языке Жюлиэ Корин, — и все споем своим друзьям дома во Франции». Но прежде чем спеть их дома, ребята в последний раз спели их все вместе на прощальном вечере «Русский чай».

На столах — пирожные, торты, конфеты, блестящие самовары, без которых нельзя представить себе настоящий русский чай.

— Вечер понравился всем, — говорит преподавательница лионского лицея Элен Дешан. — И не только вечер. Все время, проведенное в вашем городе, кратко можно охарактеризовать двумя словами: удивление и восторг! Нас, преподавателей из Франции, любезно пригласили на уроки русского языка и литературы, и нам понравилось, как отвечали ваши дети, как каждый старался показать, что он знает что-то новое и интересное, как объясняли уроки преподаватели, а главное — обстановка дружбы и взаимопонимания, которую мы так хорошо здесь почувствовали.

— Вы знаете, я так давно и так много читала о Минске и Москве, что когда увидела эти города, мне показалось, что мне они хорошо знакомы, — сказала Арлетт Ивалова, преподавательница лионского лицея Сен-Жю. — Я очень рада и тому, что мои ученики получили такую прекрасную возможность говорить по-русски. Во Франции им всегда казалось, что русский — очень трудный язык, ведь слышат они его только в классе. А тут все говорят и читают на этом языке, а главное, дети сами могут попробовать свои силы и увидеть, чему они научились за годы учебы в лицее. И, конечно же, французы достигли своей главной цели — близко познакомились с советскими детьми.

— Арлетт, а что запомнилось вам больше всего?

— Больше всего мне запомнилась Хатынь. Ведь у Франции тоже есть деревня, судьба которой похожа на судьбу этой белорусской деревни. Это Орадур-сюр-Глан. Всех его жителей фашисты согнали в церковь и сожгли. И я надеюсь, что колокола, звонящие в Хатыни, напомнят людям и об Орадуре. Когда я увидела Хатынь, я почувствовала еще большую ответственность за детей, не только тех, с которыми я сюда приехала, а ответственность всех взрослых за всех детей на земле. Ведь только мы можем сделать так, чтобы они никогда не узнали ни Хатыни, ни Орадура.

— Что вам понравилось больше всего в Минске? — спросила я у ребят.

— Площадь Победы!

— Почему?

— Там всегда свадьбы!

— Что нового вы увезете отсюда?

— Я полюбила чай...

— А я выучила стихотворение Маяковского «Что такое хорошо и что такое плохо»...

— Я расскажу дома, какой красивый в Минске цирк...

— Какие новые слова вы выучили здесь?

— Мороженое!

— А что вы возьмете отсюда с собой?

— Мы увезем дружбу!

В. ЧЕРКАСОВА.

«МЕХПРАЦБУД-79»

У Минску 25 верасня адкрылася Міжнародная выстаўка машын і абсталявання для механізацыі працы ў будаўніцтве. У ёй прымаюць удзел каля 50 фірм і арганізацый дзесяці замежных краін. Многія з іх ужо маюць шматгадовыя дзелавыя сувязі з нашай краінай, пастаўляюць будаўнічую, дарожную тэхніку і ў Беларусь.

Замежныя фірмы прывезлі ў Мінск новыя мадэлі і мадыфікацыі машын, якія, несумненна, выклічуць цікавасць у саветскіх спецыялістаў.

Аб'яднанне «ВДМА», якое прадастаўляе на выстаўцы 10 фірм ФРГ, дэманструе новыя мадэлі аўтабетонамашалак, вібракаткоў, машыны для падачы, укладкі і ўшчыльнення бетону, трамбоўкі грунту, пад'ёмныя краны і іншае абсталяванне. На гэтай выстаўцы аб'яднанне мае на мэце ўсталяваць новыя кантакты, якія паслужаць далейшаму развіццю дзелавых сувязей.

ГОСЦЬ З ФРАНЦЫІ

У Мінску пабываў генеральны сакратар таварыства «Францыя — СССР» Раймон Руса. Ён сустрэўся са старшынёй прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі В. Смірновыя. У час гутаркі была абмеркавана перспектыва правядзення Дзён Францыі ў Беларусі і Дзён Саветскага Саюза ў Францыі з удзелам Беларускай ССР у 1981 годзе.

Праграмы гэтых мерапрыемстваў вельмі шырокія і насцяганыя. Так, у час Дзён Францыі ў Беларусі ў гарадах і вёсках рэспублікі пройдуць вечары саветска-французскай дружбы, сходы грамадскасці, выступленні мастацкіх калектываў з Францыі. Будучы працягваюць лекцыі і паказы мастацка і дакументальныя фільмы аб сучасным жыцці гэтай краіны. Жыхарам Беларусі прадаставіцца магчымасць агледзець мастацкія, фота- і кніжныя выстаўкі.

В Нью-Йорке проводились торжественные мероприятия, посвященные 70-летию издаваемой в США прогрессивной эстонской газеты «Ус ильм» («Новый мир»). Наряду с эстонцами в мероприятиях участвовали представители других национальных групп зарубежных соотечественников: латыши, литовцы, белорусы, армяне, русские, украинцы.

Несколько ранее, в мае нынешнего года, юбилей газеты был широко отмечен и в Эстонии. В столице республики — городе Таллине в Доме печати состоялась научная конференция по случаю юбилея газеты «Ус ильм».

Чем же вызвано такое внимание к газете? Вот уже семь десятилетий «Ус ильм» ведет борьбу во имя прогресса, демократии и мира. Газета стала близким другом и доверительным собеседником прогрессивных кругов зарубежных эстонцев. Многие живущие в США эстонцы делают на ее страницах своими мыслями и переживаниями, говорят о своих тревогах и намерениях, заветных патриотических чувствах.

Большую роль в становлении газеты сыграл видный эстонский революционер Ханс Пегельман, редактировавший «Ус ильм» в 1911—1917 годах. Ханс Пегельман вывел газету на четкие демократические позиции, которые она по сей день бережно сохраняет и приумножает.

Газета «Ус ильм» всегда была и остается твердым приверженцем и гласителем принципов пролетарского интернационализма. Она приветствовала победу Великого Октября. В годы утверждения и развития первого в мире социалистического государства газета информировала своих читателей о гигантских преобразованиях, осуществляемых в Стране Советов.

Живой, горячий отклик газеты нашло восстановление Советской власти в Эстонии в 1940 году. На ее страницах в тот период особо подчеркивалось, что эстонский народ добился исторической победы, которая вызывает чувство радости у каждого, кому дорога Эстония.

В послевоенный период газета неуклонно выступает за дружбу с советским народом, за мирное сосуществование государств с различным общественным строем. «Ус ильм» последовательно ведет работу по разъяснению среди соотечественников за рубежом исторических завоеваний в экономической, социальной и культурной областях жизни многонационального советского общества. Объективно, доходчиво и образно газета раскрывает достижения эстонского народа, яркую жизнь Советской Эстонии, разоблачая тем самым ложь и клевету буржуазной пропаганды, злобные вымыслы реакционной эстонской эмиграции.

Газета стала важным источником правдивой информации о Советском Союзе, о современной Эстонии, об образе жизни советских людей в братской многонациональной семье народов СССР. Она воспитывает у зарубежных соотечественников чувство гордости за свою Родину, облегчая тем самым им жизнь на чужбине.

В. СТОЛЯРОВ.

Слаўны юбілей уз'яднання заходніх раёнаў Беларусі з БССР адзначылі працоўныя Прынямоня. У вераснёўскія дні асабліва многа экскурсантаў прыходзіла ў Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей, экспазіцыя якога расказвае аб гераічнай барацьбе рабочых і сялян Заходняй Беларусі супраць сацыяльнага і нацыянальнага прыгнечання, аб кіруючай ролі Камуністычнай партыі.

НА ЗДЫМКУ: у зале, прысвечаным аднаму з арганізатараў партыйнага падполля ў Заходняй Беларусі, вядомаму партыйнаму і савецкаму дзеячу Сяргею ПРЫТЫЦКАМУ.

ЛИЧНЫЙ АВТОМОБИЛЬ В ПОМОЩЬ АВТОБУСУ

ЗАЧЕМ ЭКСПОРТИРОВАТЬ ТО, ЧЕГО САМИМ НЕ ХВАТАЕТ?

В силу ряда исторических обстоятельств к массовой автомобилизации Советский Союз приступил значительно позже других индустриально развитых государств. Когда в 1928 году СССР выпустил первые 50 легковых машин, в Северной Америке и Западной Европе их счет уже велся на миллионы. И сегодня, когда советские автозаводы выпускают ежегодно 1,3 миллиона автомобилей, личных машин в СССР значительно меньше, чем на Западе. Спрос на легковые автомобили пока явно опережает предложение, желающим стать автовладельцами приходится довольно долго ждать своей очереди.

В этой связи у зарубежных читателей может возникнуть целый ряд вопросов. Неужели Советский Союз, крупнейшая индустриальная держава, не в состоянии быстро насытить внутренний рынок автомобилями? Почему он экспортирует примерно треть производимых в стране легковых машин? Разумно ли вывозить то, чего самим не хватает?

Разумеется, СССР технически и экономически способен резко увеличить производство легковых автомобилей. Не в шесть с лишним раз по сравнению с 1965 годом, как сейчас, а в 10—20 раз, то есть выпускать их столько, сколько требует потребитель. Будь дело только за строительством автозаводов, это давно бы было сделано.

Но мы не можем не учитывать во многом печального опыта автомобилизации на Западе и не хотим повторять ошибок. В СССР исходят из того, что личный автомобиль не способен и не должен заменять общественный транспорт, что последний обязан быть удобным, дешевым, общедоступным. Выбирая оптимальный вариант развития транспорта, в СССР отдают предпочтение общественному. Личный автомобиль — не вместо общественного транспорта, а в помощь ему.

Теперь об экспорте автомобилей. Напрасно было бы искать в нем рецидив старого лозунга меркантилизма — недоедим, но продадим. Если не ограничиваться только поверхностными данными и попробовать вычлнить в существе дела, мы очень быстро обнаружим, что с помощью внешней торговли Советский Союз не уменьшает, а увеличивает количество автомобилей на внутреннем рынке. Практически почти

не импортируя легковых машин, он ввозит многое необходимое для их производства — оборудование автозаводов, стальной лист, многие комплектующие детали и узлы самих автомобилей. Притом стоимость этого импорта существенно выше, нежели выручка от экспорта готовых машин, составляющая примерно 500 миллионов рублей в год. Уместно вспомнить, что СССР покупает на внешних рынках и многое необходимое для развития общественного транспорта — автобусы, трамваи, троллейбусы, подвижной железнодорожный состав. И эта статья импорта, нужного всему населению страны, по стоимости превышает выручку от экспорта автомобилей. Разница покрывается за счет экспорта продукции других отраслей советской промышленности.

В экспорте доля пищевых товаров и сырья для их производства составляет 2,2 процента, промышленных товаров народного потребления — 3,1 процента, а в импорте — соответственно 19,2 и 11,8 процента.

Иначе говоря, через каналы внешней торговли Советский Союз получает дополнительное количество продовольствия и промышленных потребительских товаров. В денежном выражении картина здесь такая: экспорт этих товаров — 1,9 миллиарда рублей, импорт — 10,7 миллиарда. Только в прошлом году было закуплено за рубежом и поступило на внутренний рынок 103,1 тысячи тонн какао-бобов, 45,6 тысячи тонн чая, 183,5 тысячи тонн мяса и мясопродуктов, 846,6 тысячи тонн свежих фруктов, 122 миллиона пар обуви... К слову сказать, и значительная часть импортной техники производственного назначения — это оборудование для предприятий пищевой, легкой и других отраслей промышленности, работающих непосредственно на потребление.

Отрицательное сальдо в торговле упомянутыми группами товаров перекрывается положительным по другим группам, прежде всего — по топливу, электроэнергии, лесоматериалам, рудам, целлюлозно-бумажным изделиям и т. д.

Подобная товарная структура внешней торговли отвечает интересам советского потребителя.

Александр ГУБЕР.

Традиции старых мастеров самоварной справы праявляюць сёння і работнікі цэха тавараў народнага спажывання гродзенскага заводу «Радыйпрыбор». Звыш 80 тысяч трохлітровых самавараў штогод сыходзяць з канвеера прадпрыемства. А цяпер тут пачаць выпуск сувенірных чайных набораў: маленькі самавар з мініяцюрнымі кубачкамі — на падносе з алімпійскай эмблемай.

НА ЗДЫМКУ: сувенірны чайны набор дэманструе Святлана СЛАДКОВА Я. КАЗЮЛІ.

КАК «ДОЯТ» ЗМЕЙ?

ЯД — ЭТО НЕ ВСЕГДА ОПАСНО

На окраине Фрунзе (Средняя Азия) есть уникальное предприятие, где получают яд. О достижениях советских гер-

петологов и значении их труда для медицины — статья корреспондента АПН.

«долголетия» змей главной: чем дольше они живут в питомнике, тем больше их промысловое значение.

На продолжительность жизни змей в неволе влияют многие факторы. Рептилии плохо переносят физические травмы, поэтому требуется большая осторожность во время отлова. В вивариуме им нужны близкие к природной среде условия, соответствующая пища. И наконец, очень важно правильно взять яд. Надо помнить, что «дойка» змей влияет на их жизнь, на функционирование основных органов. Ведь яд — это эликсир жизни для самих змей.

Сударев глубоко убежден, что со змеей надо обращаться нежно. Ничто так не влияет на «удои» яда, как мягкое массирование ее ядовитых желез. И герпетолог демонстрирует это: осторожно и ловко берет двумя пальцами гадю-

ку, нежно массирует чуть ниже острых зубов. И я вижу, как с кончика острого змеиного зуба в стеклянный стаканчик стерильной чистоты (в медицине его называют «чашечкой Петри») стекают янтарные капли яда.

Пять тысяч гадюк вивариума дают за год около 2,5 литра жидкого яда. После очередной «дойки» яд-сырец на десять суток помещают в эксикатор, где содержится хлористый кальций, поглощающий влагу. В пять раз полегчавший после сушки яд в виде кристаллов отправляют на фармацевтический завод для производства препаратов «Випросал», «Випросал В» и «Випроксин».

Было время, когда один грамм сухого яда стоил 1400 рублей. Сегодня же вивариум поставляет государству этот уникальный продукт по цене 600 рублей за грамм (900 долларов США по официальному курсу на апрель 1979 г.). Несмотря на чрезвычайно высокую его стоимость, один туб препарата «Випросал В», изготовленный на основе змеиного яда, продается в любой аптеке СССР всего за 42 копейки (63 цента США).

460 граммов сухого яда, то есть годовой «урожай» вивариума, дает в денежном выражении около 250 000 рублей чистой прибыли. Из 460 граммов этого ценнейшего продукта вырабатывается около 3 миллионов тубов «Випро-

сала В». Нетрудно подсчитать: из-за низкой продажной стоимости препарата государство дотирует на его производство сотни тысяч рублей.

«Випросал В» применяется при лечении нервных и сердечно-сосудистых заболеваний, при мышечных болях, ишиасе и радикулите. Нередко он оказывается единственным средством, способным восстановить здоровье человека.

О рептилиях всех видов Сударев, кажется, знает все. От него я узнал, например, что змея — существо абсолютно не агрессивное. Она никогда не нападает первой, не ужалит, если не сделать ей больно или не причинить сильного беспокойства. Змеи не имеют слуховых органов, но зато обладают острым зрением. И то, что она извивается под дудочку «факира» — прежде всего, объясняется ее зрительной реакцией на движение пальцев. Змеи, по мнению Сударева, не поддаются никакой дрессировке. Что же касается «заклинателей», выступающих на арене со змеями, то они имеют дело с обезвреженными пресмыкающимися.

Во Фрунзенском вивариуме заботятся не только о продуктивности змей, но и о том, чтобы их было как можно больше в природе. Весь приплод (5—6 тысяч молодых особей) фрунзенские герпетологи вывозят в горы.

К. ОМУРКУЛОВ.

Хачелася, але не выйшла, толькі самі ледзь у пастку не трапілі. Аб-нюхалі нас. Не вельмі смелячыся, па-трулі за намі і за намі, за намі і за намі, пакуле мы не адарваліся ад іх. Падсілкаваліся і прылеглі, адпачываем. Сонца паднялося. Гонза зняў з сябе кі-цель, кашулю: «Пазагараць, кажа, як некалі дома». Славак ён ці чэх — забы-лася ўжо. А што Гонза зваць—то не за-буду. Не забыць яго, не забыць тае ра-ніцы... Трэба ж было: ці яны, немцы, па слядах нашых, ці як — натрапілі на нас, ланцугом ішлі па лесе. Мы—што ж тут зробіш? — дай божа ногі! Гонза не па-спеў ні кашулю, ні кіцель надзець і су-нуў іх сабе пад паху. Беглі, а перад на-мі рэчка ды ў густым зарасніку, што не прадзерціся. А прадзерціся трэба: нас мала, іх разы ў тры ці чатыры больш. Які там бой? У нас тры вінтоўкі і тры аўтаматы, а немцы без кулямётаў не выходзілі. Даганяюць нас, і блізка ўжо. Гонза быў прырэдні і раптам павярнуўся ўжо ў рэчку, ступіў назад крок, другі, прысеў.

— Гонза! Ты што? Што з табою?
Гонза, не падываючыся:
— Бяжыце! Крыжычак...
Сказаў гэтыя словы, яшчэ паўзіраўся ў рэчку, нешта схопіў амаль з-пад ног, падняўся, кінуўся ад бяды.
І не раз тады, у вайну, мы ўспаміналі тую рэчку, той талісман. Зберагаі Гонзу і яго талісман, што абарваўся, зачэпіўся за галіну, калі Гонза скочыў у рэчку.

...А як было? За якую хвіліну да таго, як нямецкія акупанты схопілі Гонзу дома, каб звесці на ўсход, была, на адно імгненне, сустрэча Гонзы з яго дзяўчы-наю. Толькі і паспела каханая надзець Гонзу талісман на ланцужку. Толькі і казалі адно аднаму: прісагам са (літа-ральна прысягаемса; тое, што клянуса, клянёмся).

Расказвала Наташа. Прыгадваў чутае, вядомае мне.

Бачыў, разумеў: яна, шчыраверная ся-броўка і жонка, матка і бабуля, не магла не сказаць, што за талісман, які той Гонза. Кожны раз Наташа паўтара-ла, раскажваючы, словы, якія сказаў Гонза, калі яго дакаралі, што ён мог загінуць тады, шукаючы ў рэчку (на шчасце, мелкай і празрыстай, з пясчаным, як высыпаным, дном)... шукаючы талісман — крыжык на тонкім срэбным ланцужку. Кожны раз Наташа паўтара-ла Гонзавы словы: «Мне хіба можна было вярнуцца без крыжыка? А як бы я жыў?»

Калі мы сустракаліся тады, у вайну, з Гонзам і перакідаваліся адным-другім словам, не абыходзілі талісмана. Гонза казаў на славацкі лад, па-славацку (мяккімі р, ж, ч): кржіжк, кржіжчк. Пытаўся ў мяне: «А па-беларуску?» Я прамаўляў яму: крыжык, крыжычак. Ён зазіраў мне ў вочы, казаў: «У братоў як у братоў». Успомнілі арабскае, якое ведае свет,— талісман. Гонза вымаўляў яго нязменна па-славацку: талісман. Нехта трэці, што чуў нашу гаворку, аднойчы прачытаў Пушкінавы радкі: «...Сохрани мой талисман. В нем таинственная сила. Он тебе любовью дан».

І тады, і сёння (праз цалюткую трэць стагоддзя) аднолькава кажу сам сабе: у Гонзавым талісмানে, у тым яго крыжыку не было таямнічай сілы, — у самога Гон-зы была людская, чалавечая сіла чала-вечнасці, вернасць; было тое, што на-заўсёды запомніла, што раскажвае і бу-дзе раскажвае Наташа беларусам пра славакаў і чэхаў, пра іх Гонзу. Пра тое выразнае і кожнаму зразумелае яго сло-ва «Як бы я жыў?»

У СЕННЯШНІХ СЛАВАЦКІХ КНІЖКАХ

Пад свята — 31 снежня 1974 года — я незабыўна сустрэўся са славакам Эду-ардам Гашынцам і... з пазтыкаю белару-скай народнай прыказкі. Адначасова. Разгарнуў тым днём славацкі часопіс «Ромбаід. У свеце кніжак» (славацкі штотысячнік пра кніжную культуру, яго дзесяты нумар за 1974 год) — і Новы, 1975 год сустракаў з гэтай цікавай кні-гаю літаратурных навін, разнастайных лі-таратурных інфармацый, меркаванняў, размоў на творчыя тэмы. У першым ар-тыкуле (да саракагоддзя першага з'езда пісьменнікаў СССР) славацкаму чытачу лаканічна прыгадваецца першы з'езд пісьменнікаў СССР, роля Максіма Горка-

га ў арганізацыі і правядзенні з'езда, месца вялікага пісьменніка ў савецкай літаратуры. У артыкуле ўбачыў імёны нашых Янкі Купалы, Якуба Коласа. Чытаў размову пра наватарства і традыцыі ў літаратурнай творчасці, пра новыя і ня-новыя пераклады польскіх пісьменнікаў на славацкую мову (1945—1971 гг.), знаё-міўся з надрукаванымі новымі верша-мі і старонкамі прозы маладых славацкіх пачаткоўцаў. У кнізе гэтай прачытаў — паўтаруся — і пра народную прыказку, артыкул пра пазтыку беларускай народнай прыказкі. Эдуард Гашы-нец — мне добра ўбачылася — любіць народнае слова, народны афарызм, гэты мініяцюрны твор, яго мудрасць, і пра-стату, і складанасць. Дасведчанасць аўта-ра публікацыі, арыгінальнасць ілюстра-цыі прыкладамі, увага да беларускага слова незнаёмага чалавека — дарагі мне

паведны тэрміналагічны слоўнічак; рас-казвае пра ковацтва (параўнаем: славацкае ковач і беларускае ка-валь), апісвае кавальскія вырабы, іх формы, прыводзіць замалёўкі вырабаў, інструментаў і таксама далучае тэрміна-лагічны кавальскі слоўнічак. Тэрмінала-гічны слоўнікі і «нарэчовы тэксты» (тэксты, запісаныя ад саміх умельцаў, іх маналогі пра сваю працу, вытворчыя працэсы) — таксама каштоўны набытак, патрэбны славацкай лінгвістыцы, славі-стыцы.

НЕАДКЛАДНА І ХОРАША

Эдуард Гашынец неадкладна адкла-еца на кнігі, што выдаюцца ў Мінску, пра нашу партызанскую барацьбу ў га-ды апошняй сусветнай вайны. Ён выка-рыстоўвае вельмі зручныя і эфектыўныя формы раскажваць славакам пра такія кніжкі. У «Рочанцы 1977» (рочанка

На ўсе хваробы ёсць спасобы». Чалавек высокай адукацыі і дасведча-насці ўмее любіць не толькі сваё, улас-нае, роднае. З любоўю і пашанаю ён умее ставіцца да суседскага, да твайго-ці блізкага, ці далёкага.

ГАСЦІНЕЦ — КАФЕДРЫ

На пачатку 1978 года кафедра белару-скага мовазнаўства Мінскага дзяржаўна-га педагагічнага інстытута атрымала з Браціславы пасылку — цэлую серыю на-вучальных эксперыментальных кніг («Славацкая мова. Эксперыментальныя тэксты») адпаведна для 5, 6, 7, 8 класу агульнаадукацыйнай славацкай школы. Падрыхтаваны і выдадзены гэтыя экс-перыментальныя дапаможнікі навукова-даследчым інстытутам педагагікі ў Бра-ціславе, напісаны навукоўцамі, метады-стамі, педагогамі. У ліку аўтараў Эдуард Гашынец, Марыя Бертакава, Марыя Жа-кава, Антаня Красланава, Марыя Ліскава, Жэльміра Тарчалава, Ева Часнакава, Амі-ля Чэхава. Першым не выпадкова пака-заны ініцыятыўны кіраўнік усіх чатырох аўтарскіх калектываў, іх арганізатар пра-фесар Эдуард Гашынец; ён — і саўтар усіх гэтых дапаможнікаў. На дапаможні-ку для восьмага класа адзначана, што Эдуард Гашынец не толькі аўтар і кі-раўнік калектыву, ён арганізатар-каар-дынатар выдання, карэктар і нават тэх-нічны рэдактар.

Атрыманая пасылка — дарагі гасцінец нашай кафедры, форма пераклічкі і аб-мену вопытам. Наша кафедра працяглы час працуе і на школу, не толькі вучыць і выхоўвае будучых настаўнікаў, а і стварае падручнікі і дапаможнікі для студэнтаў, настаўнікаў, стварае школь-ныя падручнікі і мае пэўныя поспехі: з дзевяці падручнікаў беларускай мовы, па якіх вучыцца сёння школа Беларускай ССР, шэсць створаны пры ўдзеле кафед-ры мовазнаўства — яе супрацоўнікаў. Дасланыя з Браціславы кнігі прыняты ў нас цёпла і з удзячнасцю: нам трэба бачыць, ведаць, а як у суседз'яў, у на-шых сяброў, а як шукаюць сябры і што знаходзяць, каб павысіць узровень вы-кладання роднай мовы, каб зрабіць уро-кі роднай мовы незаменнымі ўрокамі навучання, урокамі патрыятычнага і гра-мадзянскага выхавання.

Дапівваюцца мае радкі. Сёння. Перад вачыма даўняе, учарашняе. Пра яго прачытаем і ў кніжцы «Агі партызанскай дружбы» (Браціслава, «Ас-вета», 1961) і ў кніжцы «Агі партызан-скай дружбы» (Мінск, Беларускае дзяр-жаўнае выдавецтва, 1962); пяцьдзесят партызанаў з Беларусі, Славакіі раскаж-ваюць у гэтых кніжках пра сумесную барацьбу з нямецкімі акупантамі, пра вялікую і назаўсёды дружбу між наро-дамі, народжаную ў баях з чорнымі сі-ламі — фашызмам. Прачытаем у кнізе «Вечны агонь» (Мінск, 1978)...

Сёння яшчэ паспею аднесці на пошту гэты ліст — паклон Яну, Штэ-фану, Гонзу, іх міламу краю Славакіі. Яны, як і іншыя славакі, чэхі, што былі з беларускімі партызанамі, успомняць сяброў, сяброўства; прыгадваюцца ім і паходы, і цяжкасці, і страты — назаў-сёды — блізкіх і дарагіх.

Сёння яшчэ паспею аднесці на пошту пасылку Вам, славацкаму кніжніку, ня-зменна рупліваму і працавітаму Эдуар-ду Гашынцу. Гэта — кніжка пра маё роднае, беларускае слова, пра маю род-ную Беларусь. Гэта і кніжка «Вечны агонь». Яе радкі раскажучь пра Яна На-ленку, Эмілія Баліша, Юзафа Ваўру, Штэфана Длугаша, Францішка Ліптка, Яна Рыхтарыка, Войцэха Фібіха, Войцэха Штатара, Юзафа Булку, іншых славакаў і чэхаў — сыноў Чэхаславакіі. Гэта і пе-ракладзеныя на беларускую мову сучас-ныя славацкія вершы. Гэта і чарговыя нумары беларускіх «Настаўніцкай газе-ты» і «Народнай асветы».

Будуць новыя жыццёвыя клопаты і прыемныя творчыя трывогі. Будзе ра-дасць працы на роднай ніве. Будзе ўвага Славаччыне. І заўтра, пасля заўтра, заўсёды.

Будзе памяць сэрца.
У імя роднага. У імя супольнасці, са-дружнасці.

Фёдар ЯНКОУСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: кнігі, дасланыя ў Белар-усь са Славакіі; выданні аб беларускай літаратуры і Беларусі на славацкай мо-ве.

**НЕЗАБЫЎНАЕ
ЎЧАРАШНЯЕ,
ДАРАГОЕ
СЁННЯШНЯЕ**

гасцінец пад Новы год. Я напісаў Эду-арду Гашынцу радкі ўдзячнасці. З таго і пайшла перапіска. Пайшлі бандэролі: кнігі, брашуры, газеты — з Мінска ў Браціславу, з Браціславы ў Мінск.

А потым, праз год, я сустрэўся з Эду-ардам Гашынцам у кнізе, арыгінальна выдадзенай і як бы невяточнай і не-ўрачыстай.—«Кісуцке Новэ Мэсто 1325—1975»: гэтаму гораду, як славакі кажуць, «мэсту», у 1975 годзе споўнілася 650 год. Дарчы, само слова мэсто не чужое нам, беларусам: прыгадаем усім вядомае на Беларусі слова мястэчка — гэта невялікі горад, гарадок; мястэчкі густа рассыпаны з даўных даўняў на Беларусі: і Ракаў, і Любча, і Іўе, і Турэц, і Цімка-вічы, і Глуск, і Парычы, і Плешчаніцы, і Даўгінава, і... Многа іх.

У кніжцы знойдзеш гістарычную да-ведку пра горад і яго жыццё, пра яго лю-дзеі і яго культуру; усё сціпла і хора-ша ілюстравана. Ёсць у кнізе і старонкі пра падпольную барацьбу кісучан з ня-мецка-фашысцкімі акупантамі, пра ўдзел кісучан у Славацкім паўстанні, што раз-неслася гераічна славаю па ўсім свеце яшчэ тады, калі славакі ў тысяча дзе-вяцьсот сорак чацвёртым годзе (тады яшчэ былі няблізка ад Славакіі сілы вы-звалення яе ад гітлераўскіх парадкаў) падняліся на барацьбу з няроўнымі сі-ламі. На гэтых старонках я сустрэўся — другі ўжо раз у друку — з імем прафе-сара Эдуарда Гашынца. Аўтар раздзела «Кісуцке Новэ Мэсто ў барацьбе супраць капіталізму і фашызму» Яраслаў Адзіна-кі піша пра юных падпольшчыкаў-слава-каў; на старонцы трыццаць васьмай другі ў спісе, пры няпоўным пераліку антыфашыстаў, згадвае юнага тады Эдуарда Гашынца.

Трэцяя сустрэча з Эдуардам Гашы-нцам — гэта сустрэча з яго працаю па гісторыі рамёстваў, рамесніцкай тэрміна-логіі; старонкі працы надрукаваны ў славацкім краязнаўчым зборніку (1972). Аўтар з любасцю піша пра свой родны гарадок, тое Кісуцке Новэ Мэсто, дзе ён нарадзіўся, дзе доўга, атрымаўшы адукацыю, працаваў, дзе працаваў мно-га і плённа, з творчым неспакоем і ў розных галінах — філалогія, этнаграфія, педагагіка. У напісанай з веданнем і любоўю працы аўтар на гістарычнай ас-нове даследуе ганчарства ў сябе на ра-дзіме, апісвае ганчарныя вырабы, іх формы і эстэтычную каштоўнасць як здабыткаў народнай культуры, падае ад-

ад агульнаславянскага слова рок — год; рочанка — календар) знаёміць сла-вацкага чытача з унікальнаю, адзіною ў сваім родзе, у сусветнай літаратуры кні-гаю «Я з вогненнай вёскі» Алеся Адамо-віча, Янкі Брыля, Уладзіміра Калесніка. Пасля інфармацыі пра выданне кнігі і сціслы звестак пра Беларусь-партызан-ку, пра гераізм беларускага народа ў барацьбе з фашызмам Эдуард Гашынец прыводзіць у календары, вялікага фар-мату і цікавага зместу кнізе, кароткія выказванні пра яе, надрукаваныя ў нас, у Мінску. У рамачцы, замест падзага-лоўка, па-беларуску і па-славацку падае радкі: «2 мільёны 230 тысяч. Загінуў кожны чацвёрты»...

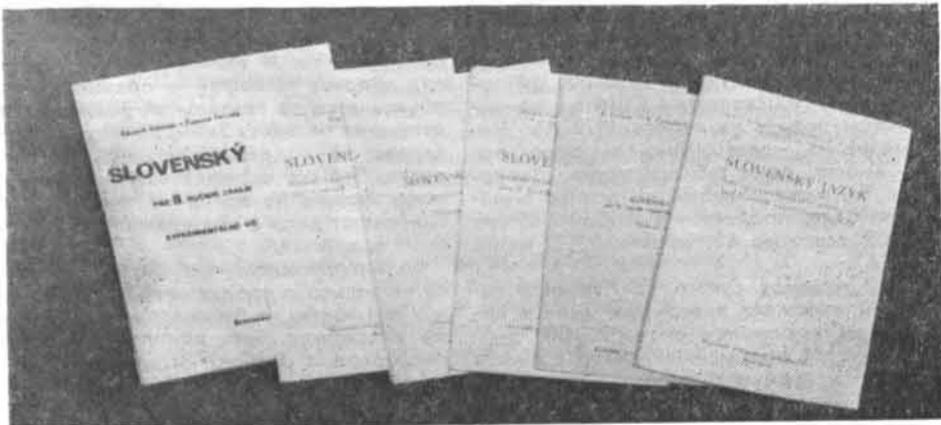
Прафесар паказвае, якая гэта арыгі-нальная і непаўторная кніга, як трэба яна чалавецтву ў імя чалавечнасці, як вучыць даражыць мірам, адстойваць яго кожным словам, кожным крокам, ко-жым рухам кожнага чалавека на зямлі. А потым ідуць урыўкі з кнігі «Я з вог-неннай вёскі», перакладзеныя Эдуардам Гашынцам з беларускай на славацкую мову, і сціслыя каментарыі пераклад-чыка да гэтых урыўкаў.

У той самай «Рочанцы 1977» ён знаё-міць чытачоў, сваю Славакію з кнігаю Героя Савецкага Саюза Станіслава Ваў-пшасавы «Партызанская хроніка».

Мой сябар з братняй Славакіі Эду-ард Гашынец, якога я так і не бачыў, а толькі чытаў, піша мне па-бела-руску. Піша не рады ў гады, а як руплівы і старанны чалавек, у якога ў працы ўзнікаюць ідэі, пытанні, пажадан-ні, які заўсёды мае нешта сказаць у су-вязі са сваёю працаю, які можа даслаць сваю чарговую публікацыю. Не раз было і гэтак: даведаецца са славацкага друку пра выданне новай беларускай кніжкі — і напамінь, што гэтай кніжкі не мае; трэба даслаць: гэта не толькі прыемная місія, а і прыгожы абавязак.

Атрымае наш славацкі сябар белару-скую кніжку, часопіс — абавязкова зной-дзе слова, знойдзе фразу пра дасланае. Знойдзе час неадкладна падзякаваць.

Чытаеш паштоўку ці ліст або прыпіску на кнізе і не прамінеш падумаць, падзі-віцца: прафесар і шукае, і знаходзіць выразнае слова, піша не штампамі, не моваю халодных інфармацый: «...Мой 1975 быў не лепшы. Вельмі не хапала здароўя. Навуковая праца мазалёвая. Не крэпіць»; «...Цяпер адчуваю сябе лепш.

ПАЛЕССЕ—КРЫНІЦА НАТХНЕННЯ

Гутарку з вядомым беларускім мастаком Гаўрылам ВАШЧАНКАМ вядзе карэспандэнт «Голасу Радзімы» Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

— Гаўрыла Харытонавіч, у даведніку Саюза мастакоў БССР я прачытала, што нарадзіліся вы ў 1928 годзе ў вёсцы Чыкалавічы Камарынскага раёна, а вучыліся ў Кіеве і Львове. З чым звязаны гэты пераезд на чым звязаны гэты пераезд на Украіну? Ці доўга вы там жылі?

— А ці пазначана ў даведніку, што я шэсць гадоў працаваў у Малдавіі? Не? Там вельмі сціслы звесткі. Дадам некалькі слоў. Я паехаў у Кіеўскае вучылішча прыкладнага мастацтва ў 1945 годзе. Прычына простая: у Беларусі не было навучальнай установы такога профілю. Працягнуў адукацыю ў Львоўскім дзяржаўным інстытуце прыкладнага і дэкаратыўнага мастацтва. Па размеркаванню трапіў у Малдавію. Працаваў выкладчыкам, паказваў свае карціны на рэспубліканскіх выстаўках, на ўсесаюзнай — якраз у Маскве праходзіў Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў. Словам, поспех не абмянаў мяне, а задавальненне творчай работай не давала. Мучыў разлад паміж тым, што я бачу, і тым, што атрымоўваецца на палатне. Паеду калегамі-малдаванамі ў Пейзаж. У іх на эцюдах — Малдавія, а ў мяне праз фарбы наваколле прабіваецца Беларусь...

Спачатку я паехаў у Мінск на з'езд мастакоў прадстаўнікоў ад Малдавіі. А неўзабаве даведаўся, што ў Беларускай тэатральна-мастацкім інстытуце адкрываецца аддзяленне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Падаў дакументы на конкурс і вось ужо з 1961 года выкладаю тут.

— Выкладчыцкая работа забірае шмат часу, прыносіць мноства клопатаў. І ці дае што ўзяцца? Ці спрыяе творчасці?

— Па-першае, мяне цікавіць, што ў рэспубліцы выраслі свае мастакі-манументалісты і я маю да гэтага непасрэднае дачыненне. Па-другое, работа ў інстытуце дысцыплінуе, падтрымлівае пастаяннае пачуццё адказнасці. Піша і думаеш: будучы дзець вучні. І быццам адчуваеш іх крытычныя заўвагі, іх непасрэдна і патрабавальныя словы.

— Наколькі змяніліся за гэты час мастацтва і студэнты? Вам цяпер лягчэй знаходзіцца з імі агульную мову ці наадварот?

— Як правіла, курс на курс не падобны. Але год ад году прыходзяць юнакі і дзяўчаты з усё больш высокага агульнаадукацыйным узроўнем, з шырокім кругам ведаў. Лягчэй працаваць з імі, і больш цікава. Можна і вопыт назіраць. Але ж моладзь пастаянна бударажыць, зноў і зноў вымушае аналізаваць з'явы і факты, шукаць адказы на спрадвечныя пытанні «што ёсць ісціна?», «якім павінен быць мастак?». Амаль усе мае творчыя работы — гэта дыялог з моладдзю. Уласныя меркаванні, доказы я ўвасабляю на палатне. І ад іх чакаю таго ж. Ведаецца, у сваіх пошуках маюць часам нагадваць мастацкіх. Асабліва рэзка яны пачынаюць кідацца па баках гэтага на трэцім курсе. Да гэтага чалавек быў заняты — намагаўся прафесійнае ўменне, а цяпер выключна пра кампазіцыю, каларыт і г. д. А тут пачынаецца пошук самога сябе. Выключна сур'ёзны і адназначны момант. Чалавек усведамляе сваё месца ў жыцці, у мастацтве. Многія ліхаманкава пачынаюць шукаць «уласны почырк». Даводзіцца шмат тэарэтызаваць, пераконваць — не толькі пачынаюць творчы момант. Галоўнае — стаць асацыяльным індывідуальнасцю. Хаця і пачынаецца гэтага ўніверсальнасць, як і законы мастацтва, яны ўвасабляюцца ў асабістым. Грамадзянская палатна — талент — праца.

Адсутнасць любога з гэтых кампанентаў не дасць жаданага выніку. Студэнты не заўсёды правільна ўспрымаюць тэрмін «сусветнае мастацтва». І пачынаюцца размовы пра касманалітызм. Я часта ўмешваюся тады з такім простым літаратурным прыкладам. Сёння найбольш чытаюць у свеце Дастаўскага, Чэхава, Талстога. А гэта выключна рускія, нацыянальныя пісьменнікі. І шлях кожнага творцы да вяршынь сусветнага мастацтва ляжыць праз пазнанне і глыбокае ўвасабленне духу і характару свайго народа.

— Гаўрыла Харытонавіч, вы вядомы і як жывапісец, і як мастак-манументаліст. А вам самому што бліжэй?

— Карціны пісаць прыемна. Сам-насам з палатном, ніякіх клопатаў, акрамя таго, як больш дакладна выказаць фарбамі сваю думку. А калі бярэшся за насценны роспіс, то апаноўваюць нейкія арганізацыйныя пытанні, увагу адцягваюць і заказчык, і архітэктар. Тлуму многа. Але адмовіцца ад такой работы я не магу, бо ёсць тэмы, якія немагчыма ўвасобіць у карціне. Напрыклад, роспіс «Асветнікі» ў Доме настаўніка. Я вельмі доўга насіў гэтую задуму, пакуль не надарыўся зручны выпадак. Тэма ж патрабавала і прасторы, і размаху.

— Адным з выключна паказальных прыкладаў вашага «ўстаходжання» ў архітэктурную мастацтвазнаўчы называюць вітражы ў Доме кіно.

— Тут быў цікавы пошук. Я мог элементарна і хутка зрабіць стылізацыю. Будынак Дома кіно — былы касцёл, дакладна вядомы час яго ўзвядзення, можна знайсці аналагі і паўтарыць іх у Мінску. Палярны варыянт — нешта безадноснае і суперсучаснае. Але ў аснову рэалізаванай задумкі лёг прамень — як аснова святла, кінамастацтва. Імкліваць промня, рэзкія змены яго напрамку спалучаліся і з архітэктурай неаготыкі, і з новым функцыянальным прызначэннем будынка. Колеры шкла выбраны стрыманыя, у нацыянальным стылі.

— Большасць ваших жывапісных работ, прысвечаных Беларусі, паказваюць Палессе. Мусяць таму, што вы нарадзіліся і выраслі на Гомельшчыне?

— Вядома, родны кут западае ў душу на ўсё жыццё. І я па-сапраўднаму люблю сваё гомельскае Палессе. Бываю там амаль штогод. Ці ў сваёй вёсцы, ці ў іншых. Нават калі выбіраюся проста адпачыць, не ўтрымаюся ад работы. На Палессі жывуць людзі, якіх я добра ведаю, разумею, паважаю. На маёй памяці ў гэтай частцы Беларусі адбыліся велізарныя змены. Я яшчэ застаў Палессе, эмацыянальна адлюстраванае ў «Алесі» Купрына і «Дзікім пал'яванні караля Стаха» Караткевіча. Своеасаблівы, замкнёны свет — балоты, бездарожжы, легенды і забавоны. Бацькоўская хата, калі б яна не згарэла ў вайну, магла б стаць этнаграфічным музеем. Усё было зроблена сваімі рукамі: прылады працы, хатняе начынне, вопратка, абутак. Людзі ўсё жыццё праводзілі ў роднай вёсцы. Вясной у разводдзе, калі прыляталі з выраю вадаплаўныя птушкі, прабіраліся на чаўнах праз несціханую гаману чарод...

— Я не бачыла на ваших карцінах такога Палесся, пра якое вы цяпер згадваеце... У вас заўсёды сучасныя людзі, сучасныя рытмы...

— Беларускае тэма-рэтра больш вабіць мастакоў-гараджан. Магчыма, ад кніжнасці ведаў. А мяне не цягне да лапцей — я ўмею іх плесці.

не забыў такой навукі. Шкада, што ў працэсе сучаснага асваення гэтых зямель не стае былых птушных чарод, знікае паэзія таямнічых і некранутых лясоў. Мяне хвалююць праблемы меліярацыі, прамысловага развіцця краю. Адкрыццё нафтавых радовішчаў прывяло сюды шмат новых людзей, ды і палешукі цяпер, як цыгане, вандруюць. Але за ўсім названым я бачу галоўнае — пераўтварэнне краю мяняе, узбагачае людзей, выводзіць іх у шырокі свет. І гэта ўсяляе аптымізм, хаця, паўтараю, я ўразна бачу рэальнасць і хацеў бы, каб, дбаючы сёння пра эканоміку, людзі не забывалі б і пра заўтрашнюю прыгажосць. Мне даводзілася выступаць са сваімі роздумамі і крытычнымі заўвагамі наконце Палесся перад вельмі прадстаўнічай аўдыторыяй. І разумею мяне правільна.

— Мастак бярэ на сябе функцыі грамадскага дзеяча?

— Можна сказаць прасцей: чалавек дбае пра сваю зямлю.

— Але вернемся да вашых жывапісных работ. Што вы лічыце найбольш удалым?

— Работы як дзеці. У кожнай сваёй. Вам я назаву дзве, якія найбольш карысталіся ўвагай мастацтвазнаўцаў і наведвальнікаў выставак, рэпрадукцыі гэтых карцін неаднойчы друкаваліся ў часопісах і кнігах. «Маё Палессе» — групавы партрэт землякоў на фоне роднага пейзажу. Люблю гэтую карціну. У ёй мая ўдзячнасць людзям, замілаванасць да зямлі, дзе я рос. У гэтым асяроддзі склаўся мае жыццёвыя прынцыпы, перакананні мастака і грамадзяніна. Карціна была ўдасцеена залатога медалю ВДНГ у Маскве. «Балада аб мужнасці» атрымала сярэбраны медаль імя Грэкава, была на выстаўцы ў Парыжы. У яе аснове — успамін пра ваеннае дзяцтва, калі лясы хавалі ад ворага і нас, мірных жыхароў, і народных месціцаў — партызан. Карціна напісана так, што глядач спачатку акцэнтуюе сваю ўвагу на эпізодзе мінулага, а потым позірк яго ідзе ўверх па магутных соснах і нібы перамяшчаецца ў часе — мяняецца маштаб, галоўным становіцца роздум пра лёс планеты.

— А ці шмат вы ездзіце? Я маю на ўвазе не Палессе...

— Быў за мяжой, у розных мясцінах Саюза Саюза. Лічу, што такія паездкі неабходны не толькі для пашырэння кругагляду. Калі трапляеш у чужы край, больш глыбока пачынаеш разумець сябе, свой народ. Я выразна ўсвядоміў тып беларуса, толькі праехаўшы па Расіі, калі група мастакоў з'явілася плысці па Енісею. Звяртаеш увагу не толькі на рысы твару, адзенне, але і на манеру паводзіць сябе, гаварыць, глядзець і г. д. Паездкі пераканалі мяне і ў тым, што плёна працаваць я магу толькі ў Беларусі.

— Вы шмат гадоў вядзеце грамадскую работу. Наколькі я ведаю, цяпер вы сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР і член праўлення Саюза мастакоў СССР. Штогод цікавае выклікаюць вашы новыя работы... І мне б хацелася ведаць, як вам удаецца спалучаць гэта.

— Я ўсё жыццё ўдзячны маці: яна навучыла мяне працаваць. І абавязаны брату: ён падтрымаў маю прагу да вучобы. А творчыя клопаты, тэмы для работы «падкідае» штодзённасць. Разам са старэйшым сынам, у гонар брата названым Мікалаем, працуем над афармленнем новага мінскага кінатэатра. А ў майстэрні, вы бачылі, пішу новую карціну. Так, зноў пра Палессе.

На студыі «Беларусьфільм» завяршаецца работа над новым каляровым тэлевізійным фільмам «Чырвоны веласіпед». На фоне бурных падзей 1918 года ў ім раскажваецца аб барацьбе за Савецкую ўладу ў нашай рэспубліцы, аб лёсах беларускіх сялян. Па сцэнарыю Э. Мілавай і У. Арлова фільм здымаў рэжысёр Ю. Аксманчэнка. НА ЗДЫМКАХ: кадр з фільма «Чырвоны веласіпед»; у ролі Якуба Каваленка — артыст Сямён МАРОЗАЎ.

Фота А. ДЗІДЗЕВІЧА.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАУКІ, СУСТРЭЧЫ

АСЕННІЯ МАРШРУТЫ КОЛАСАЎЦАЎ

Спектаклямі «Заставіцеся сонцам» А. Папаяна, «Правінцыйныя анекдоты» А. Вампілава і «Раўнівая да сябе самай» Цірко дэ Маліна пачаў гастролі ў Браслаўскім і Шаркоўшчынскім раёнах Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай тэатр імя Якуба Коласа.

Асеннія выступленні коласаўцаў перад хлебаробамі аддалены раёнаў сталі традыцыйнымі. Кожны год напярэдадні адкрыцця сезону калектыў тэатра адпраўляецца ў калгасы і саўгасы вобласці для творчай праваздачы перад працаўнікамі вёскі. У час сёлетняй пазедакі коласаўцы пабываюць таксама ў Верхнядзвінскім, Расонскім і іншых раёнах.

ГОСЦІ З УКРАІНЫ

У Гомелі з вялікім поспехам прайшлі гастролі вакальна-інструментальнага ансамбля «Колеры» Херсонскай абласной філармоніі. Ансамбль даў канцэрты на цэнтральным стадыёне завода «Гомсельмаш», у Палацы культуры будаўнікоў аб'яднання «Гомельпруд», а таксама паспяхова выступіў перад рабочымі горада Светлагорска. У праграме ансамбля — песні савецкіх і замежных кампазітараў.

Гамяльчане цёпла сустрэлі артыстаў з братняй Украіны.

У ЭКСПАЗІЦЫІ — РАБОТЫ НАРОДНЫХ МАЙСТРОЎ

Музей-выстаўка народнага мастацтва Беларусі, які створа-

ны пры гомельскім гарадскім прафтэхвучылішчы народных мастацкіх промыслаў № 126, прыняў першыя наведвальніцкія ў ім сабраныя сотні работ народных майстроў з Мінскай, Віцебскай і Гомельскай абласцей. У экспазіцыі — чаканка, кераміка, вышыўка, славуцья служкія паясы, іншыя творы.

Значная частка экспанатаў — мастацкія вырабы саміх навуцэнцаў.

ВЕРНІСАЖ У ГОМЕЛІ

У залах Гомельскага абласнога краязнаўчага музея адкрылася выстаўка твораў буйнейшых рускіх мастакоў другой палавіны XIX стагоддзя.

У экспазіцыі — карціны, акварэлі і малюнкі І. Рэпіна, К. Макоўскага, І. Айвазоўскага і іншых вядомых майстроў з фондаў Кіеўскага музея рускага мастацтва.

ГЕРОІ НАБЫЛІ ІМЭНЫ

Звыш 600 прозвішчаў студэнтаў і выкладчыкаў універсітэта, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, устанавілі студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна — удзельнікі аперацыі «Абавязак».

Мэта гэтай аперацыі — стварэнне Кнігі імяці, у якой будуць сабраны нарысы і апавяданні аб тых, хто не вярнуўся ў свае вышэйшыя навучальныя ўстановы з фронту.

У 1976 годзе з пастаноўкі купалаўскіх «Прымакоў» пачаў сваё існаванне самадзейны тэатр Дома культуры горада Беразіно. Летаў тэатру было прысвоена званне народнага. Ён лаўрэат рэспубліканскага конкурсу народнай творчасці працоўных. Тэатр часта гасць у рабочых і калгасніках Бярэзінскага раёна. НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Прымакі».

Фота С. КРЫЦКАГА.

НОВАЕ АМПЛУА МЕДЗВЕДЗЯНЯЦІ

Алімпійскі Міша — талісман маскоўскіх гульняў — нядаўна асвоіў новае амплуа — стаў акцёрам. Прычым яго, як самую сапраўдную кіназорку, «запаслілі» здымацца адразу ў некалькіх мультыплікацыйных фільмах.

Адна з першых ролей — у мультыплікацыі «Хто атрымае прыз?». Гэтая стужка, знятая на маскоўскай кінастудыі «Саюзмультфільм», расказвае аб адным спартыўным спаборніцтве. У бегу прымаюць удзел вожык, барсук, ліса і, вядома, медзведзяня. На дыстанцыі адбываюцца розныя прыгоды: то барсук упаў у яр і не можа выбрацца, то вожык плача на беразе рэчкі, таму што не ўмее плаваць. Але Міша заўсёды побач і гатовы прыйсці сябрам на дапамогу. Тым часам хітрая ліса выходзіць у пераможцы. Але мудрыя судзіі — арлы, што назіралі за ходам барацьбы з вышыні, бачылі, як высакародна паводзіў сябе Міша на дыстанцыі, і вырашылі пры-

судзіць першае месца яму. — Бадай, усім стваральнікам мультфільма працаваць было лёгка, — расказвае вядомы савецкі рэжысёр мультыплікацыйных фільмаў Вячаслаў Кацёначкін. — Мастакі, я б сказаў, арганічна ажывілі талісман на кінаэкране. Работа ішла ў добрым спартыўным тэмпе яшчэ і таму, што мы карысталіся кансультацыямі аўтара алімпійскага талісмана мастака Віктара Чыжыкава. Імпанаваў нам Мішка і сваім характарам: паводзіў ён сябе на экране сумленна, як сапраўдны алімпіец.

Я ведаю, што ў самым хуткім часе з медзведзянем здарацца і іншыя прыгоды ў кінакарцінах, якія здымаюцца на студыі «Саюзмультфільм». Напрыклад, Уладзімір Пекар заканчвае работу над казкай, у якой Мішку трэба будзе ўступіць у адзінаборства з каварнай Бабай-Ягой. Фільм так і называецца «Баба-Яга супраць». Мультыплікацыя «Салют, Алім-

п'яда!» рэжысёра Інесы Кавалеўскай пры ўдзеле нашага героя стане своеасаблівым спартыўна-музычным прадстаўленнем. Іван Аксянчук працуе над фільмам «Вялікая эстафета», які апавядае аб гісторыі Гульняў.

У сувязі з маючай адбыцца Алімпіядай хвалюючыя падзеі на спартыўных арэнах чакаюць Ваўка і Зайца з мультыплікацыйных серыі «Ну, пачакай!», якія палюбіліся мільёнам глядачоў. Хачу супакоіць малых: у новай, 13-й алімпійскай серыі Воўк так і не зможа дагнаць Зайца.

Адным словам, алімпійскімі клопатамі цяпер жывуць і вядучыя савецкія рэжысёры-мультыплікатары.

Н. МІХАЙЛАВА.

Турбаза «Высокі бераг» на Нёмане. Турысты ў паходзе. Фота А. ГЛІНСКАГА.

НОЧ У ПОЎДЗЕНЬ

25 верасня ў поўдзень на вуліцах, у заводскіх цэхах Мінска неабходна было на некаторы час уключыць электрычнае асвятленне. Аўтамабілі таксама рухаліся з уключанымі фарамі. Каля дзесяці мінут у горадзе панавала начная цемра.

— Такая рэдкая для асенняга часу атмасферная з'ява, сказаў, каменціруючы гэты факт, галоўны інжынер Беларускага бюро надвор'я В. Авакумаў, — выклікана тым, што сонечныя прамені не маглі пранікнуць скрозь тоўсты слой воблакаў, верхняя мяжа якіх узнялася на 12 кіламетраў. Хмары былі насычаны дажджавымі кроплямі і буйнымі крышталімі льду. Утварэнне іх выклікана інтэнсіўным вынасам цэлага і вільготнага паветра з Міжземнага мора, якое цераз Балканы і Украіну накіравалася на Беларусь. Над Прыбалтыкай і паўночным абласцямі еўрапейскай тэрыторыі РСФСР у гэты час адбывалася перанясенне адносна халодных паветраных мас заходнімі патокамі. Над нашай рэспублікай яны сутыкнуліся, і пачалося інтэнсіўнае ўтварэнне воблакаў, якое суправаджалася навальніцай і ліўнем на працягу паўгадзіны.

Магутны воблачны вал захапіў паўднёва-заходнюю частку Беларусі, найбольшай моцы дасягнуў у цэнтральнай частцы Мінскай вобласці і пакаціўся на поўнач, паступова слабеючы.

СТАНЕ ЭКСПАНАТАМ

Славяцца грыбамі лясы Беларусі. А восень гэтага года асабліва шчодрая. Шмат радасных і дзіўных адкрыццяў чакае грыбніка ў лесе. Знаходка ж старшага інжынера Інстытута мікрабіялогіі АН БССР Ільі Браневіча ў лесе ля вёскі Арэшнікі Смалявіцкага раёна унікальная — адзінаццаць баравікоў зрасліся з ножкай буйнога грыба. Сапраўдная футбольная каманда ў поўным складзе на чале з трэнерам.

І. Браневіч перадаў сваю знаходку ў аддзел прыроды Дзяржаўнага музея Беларускай ССР, супрацоўнікам якога будзе зроблен муляж (дакладная копія).

І. ЛУКАШЭВІЧ.

АДРАДЖАЮЧЫ СЛАВУ СТАРАЖЫТНЫХ МАЙСТРОЎ

Зноў стане славу тасцю. Маргліева ратуша са шмат'яруснай вежай. Раньне аб яе аднаўленні прыняў выканком гарсавета. Зацверджаны эскізы праект рэстаўрацыі гэтага помніка старажытнай архітэктуры Беларусі. Ён распрацаваны ў спецыяльных навукова-рэстаўрацыйных вытворчых майстэрнях Міністэрства культуры БССР.

— Фотаздымкі і графічныя матэрыялы, знойдзеныя ў музеях і архівах, археалагічныя раскопкі. — гаворыць галоўны архітэктар майстэрня С. Друшчын, — дадуць магчымасць узнавіць першапачатковы выгляд ратушы, пабудаванай у 1679—1681 гадах на высокім беразе Дняпра. Гісторыя захавала імёны народных майстроў, якія ўзводзілі вежу. Імі былі Ігнат Фясько, Рыгор Прыштанаў і іншыя.

Ратуша ўяўляе прамавугольны двухпавярховы будынак, які завяршаецца васьміграннай саракаметровай вежай з глядзельнай пляцоўкай і гадзіннікам. У вежы чаргуюцца высокія і нізкія ярусы, пакрыта яна рустам-ропісам, імітуючым кладку з буйных камяніў, упрыгожана гірляндамі і пішамі, шматлікімі праёмамі, увенчвае збудаванне прыгожы купал са шпілем.

Спецыялісты з Мінска пачалі ўжо выдаваць рабочыя чарцяжы для аднаўлення унікальнага збудавання. Намечана рэстаўрыраваць таксама цэлы квартал старадаўніх будынкаў. Некаторыя з іх захаваліся, ад іншых засталіся толькі асобныя часткі, па якіх яны і будуць адноўлены. Зараз рэстаўрыраецца Нікольская царква. Прыгажосцю роспісу Інтэр'ераў вызначаецца кафедральны Станіслаўскі касцёл (1861 г.). Будуць рэстаўрыраваны таксама гандлёвыя рады, старажытныя цэхаваыя і жыллыя дамы. У квартале намечана адкрыць дамы творчых саюзаў, маладзёжныя клубы, сувенирныя крамы, невялікія рэстараны і кафэ.

К. ТЫЧЫНА.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

Міністэрства сувязі СССР выпусціла серыю шматкаляровых марак, прысвечаных мастацтву народных умельцаў нашай краіны. Маркі выпушчаны з купонамі, на якіх дадзены тлумачальны тэкст.

Багародскай разьбе прысвечана мініяцюра з адлюстраваннем драўлянай фігуркі сяліны і медзведзя. Тэкст купона гаворыць, што народны промысел розных цацак і скульп-

туры з дрэва існуе ў сяле Багародскім пад Масквой з XVI—XVII стагоддзяў. Фігуркі выконваюцца на фальклорныя і сучасныя сюжэты.

Маркі расказваюць пра хахламскі і жостаўскі роспіс, пра разьбу па косці, вядомую як народны промысел у вёсцы Ламаносава Халмагорскага раёна Архангельскай вобласці з XVII стагоддзя. Рэзчыкі ўпрыгожваюць свае вырабы сюжэтнымі рэльефнымі адлюстраваннямі, уплятаючы іх ва ўзор з траў і кветак.

Народнаму промыслу вязання карункаў прысвечана апошняя марка гэтай арыгінальнай серыі. Гэты промысел распаўсюджан у Валагодскай вобласці РСФСР. Узыходзіць да XVI—XVII стагоддзяў. Асабліва сцю карункаў-пляценняў з'яўляецца прамая нескрыжаваная лінія, што ўтварае ўзор, які рэльефна выступае на фоне тонкай ажурнай рашоткі.

Л. КОЛАСАЎ.

ЖЭНЫШЭНЬ НА ГРАДЦЫ

На сарака сотках прысядзібнага ўчастка Андрэя Шастакова сабрана больш як 50 відаў экзатычных раслін. Цэлы батанічны сад! Гэта ў звычайнай вёсцы Раманаўка, што непадалёку ад райцэнтра Талачын Віцебскай вобласці.

Усё жыццё Андрэя Карпавіча звязана з садаводствам. Старажылы гэтых месц помняць яго бацьку, садавода-мічурынца. Адраду пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Плескаўскай сельскай Савет перадаў Карпу Шастакову пад нагляд стары сад, дзе ён вырошчваў суд-яблыкі. А скончалася Вялікая Айчынная вайна, новы сад заклаў на месцы акупаў дэмабілізаваны салдат Андрэй Шастакоў. Цяпер у яго садзе растуць кедр сібірскай, прышчэплены на сасне, вішня, скрыжаваная з чаромай. Побач — шматпавярховая градка суніц. Ідэю яму падказаў адзін інжынер. Вельмі проста: у вертыкальным цэлафанавым рулоне, папоўненым зямлёй, пра-

біваюцца ў шахматным парадку некалькі дзесяткаў адтулін. З іх і растуць кусты суніц.

Але асабліва гордасць сада Шастакова — лекавыя расліны. Дваццаць гадоў назад навуковыя работнікі Далёкаўсходняй доследнай станцыі прыслалі па просьбе Шастакова ў Раманаўку першае насенне жэньшэня. Далёкаўсходні «госць» прыжыўся на новым месцы. Не адразу, вядома. Андрэй Карпавіч доўга шукаў да яго «ключык». Заўважыўшы, што пакутуе жэньшэнь ад грыбковых захворванняў, стаў абсаджваць гэтую расліну часнаком. Такіх мікраадкрыццяў было зроблена нямала, перш чым асвоіўся жэньшэнь на гэтай зямлі.

Вырошчвае Шастакоў і іншыя лекавыя расліны — лімоннік кітайскі, ляўзею сафлорападобную, аралію маньчжурскую... Вопыт сваіх назіранняў садавод-аматар выказаў у брашурі «Жэньшэнь і іншыя лекавыя расліны», якая вытрымала два выданні.

Гумар

— Вы тлумачыце крадзёж у прадуктовым магазіне тым, што былі галодныя. Але чаму ж вы не ўзялі ніякіх прадуктаў, а абрабавалі касу?

— Ваша міласць, я горды чалавек і прывык заўсёды расплачвацца за сваю ежу!

— Але гэта неверагодна! — крычаў раззлаваны рэжысёр. — У апошняй сцэне

перад смерцю вы раптам пачалі смяцца!

— Пры маёй зарплатзе адказаў акцёр, — смерць уяўляецца мне самым шчырым славом зыходам.

— Што ты падарыла мужу да дня нараджэння?

— Серабрыстую лісу.

— А ён табе?

— Рыбалоўныя снасці.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1502